МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТУ ФІНАНСІВ ТА ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

КАФЕДРА ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА (ПРОЄКТ)

на тему: «**Податкова безпека як складова фінансової безпеки держави**»

Здобувачем вищої освіти магістерського рівня, II курсу, ФМУП-23-1 групи, спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування та фондовий ринок освітня програма «Управління публічними фінансами»

_____ Борисюка Романа Петровича

Науковий керівник _____ Давиденко Надія Миколаївна, д.е.н., професор

Керівник освітньо – професійної програми _____ Гордей Оксана Дмитрівна, д.е.н., професор

Допущено до захисту за рішенням кафедри публічних фінансів
протокол від «14» 01 2025

Завідувач кафедри _____ Гордей О.Д., д.е.н., професор

Ірпінь – 2025

Реєстрація № 2 24.01.2025 _____
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки _____ _____ _____
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 80 балів 4 (добре) 27.01.2025 _____
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: _____ Т. Г. Бондарук
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії:

_____ О. Д. Горлей
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ Н. М. Давиденко
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ О. В. Новицька
(підпис) (ініціали, прізвище)

секретар _____ В. Ю. Шепленко

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1. Зміст випускної роботи (якість теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	**від 0 до 30**	23		Керівник: Давиденко Н.М. Голова ЕК Бондарук Т.Г. Член ЕК О.Д. Горєй Н.М. Давиденко О.В. Новицька секретар В.Ю. Шепіленко
2. Дотримання вимог щодо оформлення	**від 0 до 10**	7		
3. Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедрою терміни	**від 0 до 5**	1		
4. Рецензент	**від 0 до 5**	5		
РАЗОМ БАЛІВ*	**від 0 до 50**	36		

Оцінювання кваліфікаційної роботи науковим керівником - 44 балів.

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
80	B	4 (добре)	27.01.2025	Бондарук Т.Г. Горєй О.Д. Давиденко Н.М. Новицька О.В. Шепіленко В.Ю.

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	D	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	FX	2 (незадовільно)

Факультет/навчально-науковий інститут: факультет фінансів та цифрових технологій

Кафедра: публічних фінансів

Спеціальність: фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Освітня програма: управління публічними фінансами

Затверджую

Завідувач кафедри _____

«26» 02 2024

Завдання на кваліфікаційну роботу (проєкт)

здобувачу вищої освіти

Борисюку Роману Петровичу

1. Податкова безпека, як складова фінансової безпеки держави

Затверджена наказом ректора від «9» січня 2024 № 20.

2. Строк здачі закінченої роботи: 31 січня 2025.

3. Мета роботи:

Метою даного дослідження є комплексний аналіз теоретичних засад, сучасного стану та перспектив забезпечення податкової безпеки як складової фінансової безпеки України. Особливий акцент зроблено на розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення податкової політики, мінімізації ризиків і запровадження міжнародного досвіду в цій сфері.

Об'єктом дослідження є податкова система України, її функціонування та вплив на загальний рівень фінансової безпеки держави в умовах сучасних економічних викликів.

Орієнтовна база дослідження: статистична інформація Міністерства фінансів України

4. Вихідні дані до роботи:

Таблиця показників фінансової безпеки держави (зокрема податкової безпеки).

Таблиця аналізу податкових надходжень (динаміка за останні 8 років, порівняння з ВВП).

Таблиця оцінки ризиків для податкової безпеки (ймовірність виникненн вплив).
Інфографіка:
Основні загрози податковій безпеці України (візуалізація ключових ризиків
Порівняння рівня податкової безпеки України з іншими країнами (наприк за індексом податкового навантаження).
Моделі та концепції:
Модель впливу податкової політики на фінансову безпеку держави.
Концептуальна модель забезпечення податкової безпеки.
5. Перелік графічного матеріалу:
Таблиця податкової безпеки України
Таблиця 2.1. Загрози податковій безпеці держави в сучасних умовах
Таблиця 2.2 Вплив податкових ризиків на фінансову безпеку України
Таблиця 2.3 Інструменти мінімізації податкових ризиків в Україні
Таблиця оцінки ризиків для податкової системи (групування загро ймовірністю виникнення та впливом).
6. Зміст випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи (перелік питан кожним розділом):
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ
1.1. Поняття та сутність податкової безпеки
1.2. Податкова безпека у структурі фінансової безпеки держави
1.3. Методологічні підходи до оцінки рівня податкової безпеки
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ
2.1. Особливості функціонування податкової системи України
2.2. Основні загрози податковій безпеці держави
2.3. Оцінка впливу податкових ризиків на фінансову безпеку України
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇ
3.1. Удосконалення податкової політики як засіб зміцнення податкової безп
3.2. Інструменти мінімізації податкових ризиків
3.3. Перспективи інтеграції міжнародного досвіду в забезпечення податково безпеки України
ВИСНОВКИ
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

7. Календарний план виконання роботи:

№ п/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1.	Затвердження теми роботи у відповідності до освітньої програми після обговорення з науковим керівником.	01.02.2024-12.03.2024	06.03.2024
2.	Узгодження проекту плану та завдання до випускної кваліфікаційної роботи	до 30.05.2024	24.05.2024
3.	Написання та представлення теоретичної частини кваліфікаційної роботи (I розділ роботи) науковому керівнику.	до 10.09.2024	08.09.2024
4.	Написання та представлення аналітичної частини кваліфікаційної роботи (II розділ роботи) науковому керівнику.	до 20.10.2024	16.10.2024
5.	Написання та представлення практичної частини кваліфікаційної роботи (III розділ роботи) науковому керівнику.	до 10.11.2024	5.11.2024
6.	Доопрацювання кваліфікаційної роботи з урахуванням зауважень наукового керівника та повторне представлення роботи.	15.11.2024	15.11.2024
7.	Проходження попереднього захисту кваліфікаційної роботи.	18.11-22.11.2024	20.11.2024
8.	Проходження перевірки кваліфікаційної роботи на академічний плагіат та отримання довідки зі звіту StrikePlagiarism.	03.12-13.12-2024	13.12-2024
9.	Отримання відгуку наукового керівника кваліфікаційної роботи.	13.12.-31.12.2024	16.12.2024
10.	Отримання рецензії кваліфікаційної роботи.	21.11-20.12.2024	20.12.2024
11.	Оформлення та подання роботи у переплетеному вигляді із супроводжуючими документами відповідно до вимог Положення про порядок виконання, оформлення та захисту кваліфікаційних робіт.	до 31.12.2024	30.12.2024
12.	Захист роботи ЕК.	27.01.-03.02.2025	27.01.2025

8. Дата видачі завдання: «20» 02 2024.

9. Науковий керівник кваліфікаційної роботи (проєкту) _____ Н.М. Давиденко

10. Гарант освітньо-професійної програми _____ О.Д. Гордей

11. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти _____ Р. Борисюк

АНОТАЦІЯ

У роботі розглядається проблема податкової безпеки як важливого елементу фінансової безпеки держави. У вступі окреслено актуальність дослідження та мету роботи. У першому розділі розкрито теоретичні основи податкової безпеки, зокрема поняття, сутність і місце у структурі фінансової безпеки держави. Особливу увагу приділено методологічним підходам до оцінки рівня податкової безпеки.

Другий розділ присвячено аналізу сучасного стану податкової безпеки України. Досліджено функціонування податкової системи, виявлено основні загрози податковій безпеці та оцінено вплив податкових ризиків на фінансову стабільність держави.

У третьому розділі запропоновано напрями забезпечення податкової безпеки України. Проаналізовано заходи щодо удосконалення податкової політики, інструменти мінімізації податкових ризиків, а також перспективи інтеграції міжнародного досвіду в систему забезпечення податкової безпеки.

У висновках підсумовано основні результати дослідження та окреслено рекомендації щодо зміцнення податкової безпеки держави.

***Ключові слова**: податкова безпека, фінансова безпека, податкова система, податкові ризики, податкова політика, загрози безпеці, Україна.*

ANNOTATION

The paper addresses the issue of tax security as an essential component of the state's financial security. The introduction outlines the relevance of the study and its objectives. The first chapter explores the theoretical foundations of tax security, including its concept, essence, and place within the structure of the state's financial security. Special attention is paid to methodological approaches for assessing the level of tax security.

The second chapter is devoted to analyzing the current state of tax security in Ukraine. It examines the functioning of the tax system, identifies the main threats to tax security, and evaluates the impact of tax risks on the financial stability of the state.

The third chapter proposes directions for ensuring tax security in Ukraine. It analyzes measures to improve tax policy, tools for minimizing tax risks, and the prospects for integrating international experience into the tax security system.

The conclusions summarize the main results of the study and provide recommendations for strengthening the state's tax security.

Keywords: *tax security, financial security, tax system, tax risks, tax policy, security threats, Ukraine.*

ЗМІСТ

ВСТУП 7

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ 11

1.1. Поняття та сутність податкової безпеки 11

1.2. Податкова безпека у структурі фінансової безпеки держави 19

1.3. Методологічні підходи до оцінки рівня податкової безпеки 26

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ 33

2.1. Особливості функціонування податкової системи України 33

2.2. Основні загрози податковій безпеці держави 38

2.3. Оцінка впливу податкових ризиків на фінансову безпеку України 51

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ 63

3.1. Удосконалення податкової політики як засіб зміцнення податкової безпеки 63

3.2. Інструменти мінімізації податкових ризиків 65

3.3. Перспективи інтеграції міжнародного досвіду в забезпечення податкової безпеки України 69

ВИСНОВКИ 72

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 78

ВСТУП

Актуальність теми роботи. Податкова безпека є невід'ємною складовою фінансової безпеки держави, яка забезпечує стабільність економіки, сприяє зростанню добробуту населення та створює умови для ефективного управління державними ресурсами. У сучасному глобалізованому світі, де фінансові та економічні загрози часто виходять за межі національних кордонів, податкова безпека набуває особливого значення. Вона охоплює систему заходів, спрямованих на запобігання втратам у бюджеті, боротьбу з ухиленням від сплати податків та забезпечення прозорості податкової політики. Від рівня податкової безпеки залежить не лише ефективність функціонування державних інститутів, але й довіра бізнесу та громадян до уряду.

З огляду на те, що податкова безпека тісно переплітається з економічними, політичними та соціальними процесами, її забезпечення стає одним із ключових завдань державної політики. Особливу увагу приділяють питанням формування дієвої податкової системи, боротьби з корупцією та контрабандою, а також розвитку цифрових технологій для моніторингу податкових надходжень. Це дозволяє не тільки захистити фінансові інтереси держави, але й створити сприятливий клімат для розвитку бізнесу, інвестицій та інновацій.

Актуальність дослідження податкової безпеки як складової фінансової безпеки держави обумовлена численними викликами, з якими стикається сучасна економіка. У період економічної нестабільності, спричиненої як внутрішніми факторами (наприклад, неефективним управлінням, корупцією), так і зовнішніми (економічні санкції, глобальні кризи), важливість податкової безпеки зростає. Зокрема, держава повинна мати дієві механізми для запобігання ухиленню від сплати податків, зменшення тіньової економіки та забезпечення повного і своєчасного надходження податків до бюджету.

Впровадження сучасних технологій, таких як автоматизація податкового адміністрування та електронні сервіси, відкриває нові можливості для підвищення рівня податкової дисципліни. У той же час цифровізація створює нові ризики у вигляді кіберзлочинності, що також потребує відповідних заходів захисту. На міжнародному рівні актуальними є питання гармонізації податкових політик, обміну інформацією між країнами та протидії транснаціональному ухиленню від податків.

Податкова безпека є не лише інструментом забезпечення стабільного функціонування державного бюджету, але й важливим чинником економічної незалежності країни, її конкурентоспроможності на світовій арені та соціальної стабільності. Саме тому дослідження та розробка стратегій у цій сфері мають особливу вагу як для науковців, так і для практиків.

Актуальність теми забезпечення податкової безпеки як складової фінансової безпеки держави зумовлена сучасними економічними викликами, які постають перед Україною. Податкова безпека є критичним фактором стабільного функціонування бюджету, фінансування соціальних програм і забезпечення економічного зростання. Ухилення від сплати податків, поширеність тіньової економіки, нестабільність податкового законодавства та корупція в податкових органах створюють серйозні ризики для фінансової стійкості держави.

Особливої ваги набуває питання адаптації української податкової системи до міжнародних стандартів, таких як BEPS, та інтеграції до глобальної економіки, що є необхідним для залучення інвестицій і розвитку підприємництва. Цифровізація податкових процесів та впровадження автоматизованих систем моніторингу податкових надходжень відкривають нові можливості для зниження податкових ризиків та підвищення прозорості системи. Таким чином, дослідження цієї теми є важливим як для подолання існуючих проблем, так і для формування довгострокової стратегії фінансової стабільності країни.

Виходячи з вищезазначеного, існує інтерес до проведення більш глибокого дослідження специфіки та провідного значення об’єкту дослідження, що і було обрано темою даної роботи.

Метою даного дослідження є комплексний аналіз теоретичних засад, сучасного стану та перспектив забезпечення податкової безпеки як складової фінансової безпеки України. Особливий акцент зроблено на розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення податкової політики, мінімізації ризиків і запровадження міжнародного досвіду в цій сфері.

Спираючись на мету роботи, можна виділити наступні її завдання, які будуть вирішені у цій роботі:

1. Дослідити поняття та сутність податкової безпеки
2. Проаналізувати податкову безпеку у структурі фінансової безпеки держави
3. Виявити методологічні підходи до оцінки рівня податкової безпеки
4. Дослідити особливості функціонування податкової системи України
5. Схарактеризувати основні загрози податковій безпеці держави
6. Провести оцінку впливу податкових ризиків на фінансову безпеку України
7. Схарактеризувати удосконалення податкової політики як засіб зміцнення податкової безпеки
8. Виявити інструменти мінімізації податкових ризиків
9. Схарактеризувати перспективи інтеграції міжнародного досвіду в забезпечення податкової безпеки України

Предметом дослідження є теоретичні та практичні принципи податкової безпеки, зокрема її місце у структурі фінансової безпеки держави, методи оцінки її рівня, а також механізми протидії загрозам, що виникають у податковій сфері.

Об’єктом дослідження є податкова система України, її функціонування та вплив на загальний рівень фінансової безпеки держави в умовах сучасних економічних викликів.

Методи дослідження. У процесі дослідження застосовувалися такі методи: аналізу й синтезу у процесі збирання наукових обґрунтувань, типологічний та діалектичний методи під час аналізу та узагальнення практичного і теоретичного матеріалу, компаративістський, а також принцип цілісності (розкладання об’єкта аналізу на частини для розуміння його структури).

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

1.1. Поняття та сутність податкової безпеки

Податкова безпека є однією з ключових складових загальної економічної безпеки держави, яка відіграє важливу роль у забезпеченні стабільності та функціональності її фінансової системи. У сучасних умовах глобалізації та швидких економічних змін ефективне функціонування податкової системи стає наріжним каменем фінансової стійкості будь-якої країни. Поняття податкової безпеки є багатогранним і охоплює різноманітні принципи діяльності, що стосуються формування, адміністрування та реалізації податкової політики. Це явище можна розглядати як на макрорівні, з точки зору держави, так і на мікрорівні, враховуючи інтереси бізнесу та громадян [3].

Таблиця 1.1.

Поняття та сутність податкової безпеки

Поняття	**Сутність**
Податкова безпека	Стан захищеності податкової системи держави від загроз, які можуть призвести до втрати фінансових ресурсів та економічної стабільності.
Основна мета	Забезпечення ефективного функціонування податкової системи та запобігання ухиленню від сплати податків, що сприяє стабільності економіки.
Основні завдання	- Виявлення та аналіз податкових ризиків; - Забезпечення прозорості податкових процедур; - Захист податкових інтересів держави та платників.

Ключові елементи	- Податкове законодавство; - Ефективна система адміністрування податків; - Протидія податковим правопорушенням.
Загрози податковій безпеці	- Ухилення від сплати податків; - Корупція у податкових органах; - Недоліки в податковому законодавстві; - Розширення тіньової економіки.
Засоби забезпечення	- Оптимізація податкової політики; - Підвищення відповідальності за порушення податкового законодавства; - Використання сучасних ІТ-технологій.

Джерело: сформовано автором

На загальному рівні податкова безпека означає стан, за якого система податкових надходжень забезпечує потреби бюджету, не створюючи надмірного тиску на суб'єктів господарювання. Цей стан передбачає, що держава має стабільне джерело доходів, необхідне для фінансування основних функцій, таких як освіта, охорона здоров'я, національна оборона та соціальний захист населення. Одночасно податкова безпека передбачає збереження конкурентоспроможності економіки, стимулювання інновацій, залучення інвестицій та запобігання відтоку капіталу за кордон [5].

Держава прагне до максимізації податкових надходжень для реалізації своїх функцій, бізнес зацікавлений у мінімізації податкового навантаження з метою підвищення прибутковості, а громадяни очікують справедливого розподілу податкового тягаря та прозорості використання коштів. Таким чином, податкова безпека залежить від ефективності податкової політики, яка включає встановлення оптимальних податкових ставок, забезпечення справедливого адміністрування та створення механізмів запобігання ухиленню від сплати податків.

Особливе значення у забезпеченні податкової безпеки мають такі принципи, як стабільність податкового законодавства, прозорість його реалізації та ефективність системи податкового адміністрування. Часті зміни у податкових нормах можуть створювати нестабільність для суб’єктів господарювання, знижувати інвестиційну привабливість країни та спонукати до ухилення від сплати податків. Прозорість та передбачуваність податкової системи сприяють формуванню довіри між державою та платниками податків, що є важливим чинником економічної стабільності.

Окрім внутрішніх викликів, податкова безпека також стикається з низкою зовнішніх загроз. Серед них можна виділити глобальну конкуренцію за капітал, транснаціональне ухилення від оподаткування, використання офшорних зон для мінімізації податкових зобов’язань, а також виклики, пов’язані з цифровою економікою. У сучасному світі бізнес дедалі частіше виходить за національні кордони, що ускладнює контроль за оподаткуванням доходів. Зокрема, великі міжнародні корпорації використовують різноманітні схеми оптимізації податків, що призводить до недоотримання державами значних сум доходів [7].

Забезпечення податкової безпеки вимагає розробки ефективної стратегії, яка враховує як внутрішні, так і зовнішні виклики. Така стратегія повинна базуватися на принципах справедливості, ефективності та нейтральності оподаткування. Принцип справедливості означає, що податкова система повинна забезпечувати рівномірний розподіл податкового тягаря між платниками, виходячи з їх фінансових можливостей. Принцип ефективності передбачає мінімізацію адміністративних витрат на управління податками та запобігання ухиленню від їх сплати. Нейтральність означає, що податкова політика не повинна спотворювати економічні рішення суб’єктів господарювання, такі як інвестиції, споживання чи заощадження.

У контексті України податкова безпека набуває особливого значення, враховуючи низку структурних проблем, таких як тіньова економіка, корупція, недостатньо ефективне адміністрування податків і часті зміни у

податковому законодавстві. Високий рівень тіньової економіки призводить до значних втрат для бюджету, що обмежує можливості держави у фінансуванні соціальних програм та інвестиційних проектів. Корупція у податкових органах підриває довіру до державних інституцій і стимулює податкові зловживання.

Для підвищення рівня податкової безпеки України необхідно здійснити комплексні реформи. До них належать зміцнення податкового адміністрування, впровадження сучасних цифрових технологій для автоматизації процесів, посилення боротьби з корупцією та запобігання тіньовим схемам. Важливим принципом є також гармонізація податкового законодавства з міжнародними стандартами, що сприятиме підвищенню прозорості податкової системи та створенню сприятливого бізнес-клімату.

Як комплексне явище, вона включає різні принципи, що охоплюють взаємини між державою, суб’єктами господарювання та громадянами. Податкова безпека є багаторівневою категорією, яка поділяється на кілька видів залежно від її функціонального, територіального та об’єктного вимірів. Кожен із цих видів виконує специфічні завдання, спрямовані на забезпечення стабільності фінансової системи та ефективного виконання державою своїх функцій [9].

Першим видом податкової безпеки є державна податкова безпека, яка визначається як здатність держави забезпечувати необхідний рівень доходів бюджету для виконання своїх функцій. Вона включає механізми формування податкової політики, адміністрування податків, боротьби з ухиленням від їх сплати, а також запобігання тінізації економіки. Державна податкова безпека залежить від стабільності податкової системи, її адаптованості до змін у зовнішньому середовищі та здатності реагувати на виклики, такі як економічні кризи чи зовнішньоекономічний тиск.

Другим видом є регіональна податкова безпека, яка стосується забезпечення стабільності податкових надходжень у межах окремих адміністративно-територіальних одиниць. Цей вид є особливо актуальним

для децентралізованих систем, де місцеві бюджети значною мірою залежать від податкових надходжень. Регіональна податкова безпека забезпечує можливість фінансування місцевих програм, таких як розвиток інфраструктури, соціальна підтримка та охорона здоров'я. Водночас ефективне функціонування цього виду податкової безпеки вимагає врахування специфіки регіонів, таких як рівень економічного розвитку, структура економіки та соціальні потреби.

Корпоративна податкова безпека, яка відображає стан захищеності підприємств від надмірного податкового навантаження, нестабільності законодавства та корупційних ризиків. Для бізнесу важливо, щоб податкова політика була передбачуваною, а адміністрування податків — прозорим та ефективним. Корпоративна податкова безпека є ключовою умовою для стимулювання інвестицій, інноваційного розвитку та підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Порушення корпоративної податкової безпеки може призводити до відтоку капіталу за кордон, зниження обсягів інвестицій та зростання тіньової економіки [12].

Податкова безпека фізичних осіб, що забезпечує їх захист від надмірного податкового тягаря, дискримінації та несправедливого розподілу податкових зобов'язань. Податкова система повинна бути побудована на принципах справедливості та рівності, щоб громадяни не відчували надмірного фінансового навантаження. Крім того, важливою складовою податкової безпеки фізичних осіб є прозорість використання податкових коштів, що сприяє підвищенню довіри до держави та стимулює добровільну сплату податків.

Податкова безпека може класифікуватися залежно від об'єкта захисту. У цьому контексті виділяють бюджетну податкову безпеку, яка зосереджена на забезпеченні стабільності доходів державного та місцевих бюджетів. Вона охоплює заходи, спрямовані на запобігання ухиленню від сплати податків, боротьбу з незаконним використанням податкових пільг та забезпечення відповідності податкових ставок економічним реаліям.

Зовнішня податкова безпека, яка пов’язана із запобіганням ризикам, що виникають унаслідок міжнародної економічної діяльності. Це включає боротьбу з транснаціональним ухиленням від оподаткування, оптимізацію використання угод про уникнення подвійного оподаткування, а також протидію використанню офшорних зон. У сучасному світі глобалізації та цифровізації економіки зовнішня податкова безпека стає дедалі важливішою, оскільки її порушення може призводити до значних втрат для бюджету та економіки країни загалом.

Суттєве місце у структурі податкової безпеки займає внутрішня податкова безпека, яка охоплює захист національної економіки від внутрішніх загроз, таких як корупція у податкових органах, тіньова економіка, низька податкова дисципліна та інституційна слабкість податкової системи. Вона спрямована на створення прозорих правил гри для всіх учасників економіки та забезпечення рівних умов для сплати податків [11].

Стратегічна податкова безпека, яка забезпечує довгострокову стійкість податкової системи. Вона включає прогнозування майбутніх викликів, пов’язаних із демографічними змінами, розвитком цифрової економіки та змінами у міжнародній податковій політиці. Стратегічна податкова безпека вимагає проактивного підходу до формування податкової політики, щоб уникнути фінансових криз та забезпечити стійкий розвиток економіки.

Податкова безпека є багатовимірним явищем, що включає різні види залежно від об’єктів, рівнів та функціональних завдань. Кожен із цих видів виконує специфічну роль у забезпеченні стабільності та ефективності податкової системи, сприяючи збалансованому розвитку економіки та зміцненню фінансової стійкості держави. Розуміння різноманіття видів податкової безпеки та їх взаємозв’язку є ключовим для формування ефективної податкової політики, яка враховує як короткострокові, так і довгострокові потреби суспільства.

Сучасна податкова безпека виконує комплекс завдань, що спрямовані на забезпечення справедливого, ефективного та надійного функціонування

податкової системи, яка має бути адаптованою до викликів часу та відповідати міжнародним стандартам. Однією з ключових функцій податкової безпеки є регулювання податкових потоків, що включає контроль за збиранням податків та ефективним їх розподілом відповідно до потреб державного бюджету. Це дозволяє забезпечити стабільне фінансування державних програм та послуг, таких як охорона здоров'я, освіта, інфраструктура, оборона та соціальний захист. Водночас, податкова безпека виконує роль стабілізатора в економіці, сприяючи підтриманню макроекономічної рівноваги через регулювання податкового навантаження на підприємства та громадян [15].

Забезпечення справедливості податкової системи, яка полягає в рівному розподілі податкового навантаження між різними категоріями платників. Це передбачає боротьбу з податковими правопорушеннями, ухиленням від сплати податків та іншими видами фінансових злочинів, які завдають шкоди державним фінансам. Для реалізації цього завдання податкові органи використовують сучасні технології, аналіз даних та міжнародну співпрацю для виявлення та запобігання незаконним фінансовим схемам.

Сприяння економічному зростанню через стимулювання інвестиційної діяльності, підтримку малого та середнього бізнесу, створення умов для розвитку інновацій та технологій. Ця функція передбачає встановлення сприятливого податкового клімату, який сприяє залученню інвестицій та створенню нових робочих місць. У цьому контексті податкова безпека має бути гнучкою та орієнтованою на довгострокову перспективу, щоб забезпечити економічну конкурентоспроможність країни.

Питання міжнародного співробітництва також займає важливе місце в системі податкової безпеки. Умови глобалізації та інтеграції економік вимагають від держав активної взаємодії у сфері обміну податковою інформацією, гармонізації податкових режимів та боротьби з транснаціональними податковими злочинами. Така співпраця дозволяє

зменшити ризики ухилення від сплати податків у міжнародному масштабі та забезпечити справедливе оподаткування транснаціональних корпорацій. Ще однією важливою функцією є забезпечення прозорості та підзвітності податкової системи, що сприяє підвищенню довіри громадян до податкових органів та зниженню рівня корупції.

Прозорість у податкових процесах, зрозумілість податкових правил та своєчасне інформування громадян про зміни в податковому законодавстві є ключовими факторами для зміцнення соціальної довіри та зниження тіньової економіки. В умовах сучасних викликів, таких як цифровізація економіки, розвиток криптовалют та інших фінансових технологій, податкова безпека має адаптуватися до нових реалій, щоб зберегти свою ефективність. Це передбачає впровадження інноваційних підходів до адміністрування податків, розробку нових інструментів для боротьби з податковими порушеннями та створення умов для гармонійного розвитку цифрової економіки [17].

Функції податкової безпеки є надзвичайно важливими для забезпечення фінансової стабільності держави, підтримки соціальної справедливості та стимулювання економічного розвитку. Їх ефективна реалізація вимагає постійного вдосконалення податкової системи, активного міжнародного співробітництва та адаптації до змін у світовій економіці. Податкова безпека не лише захищає фінансові інтереси країни, а й створює основу для її стабільного та процвітаючого майбутнього.

Таблиця 1.2.

Види та функції податкової безпеки

Види податкової безпеки	**Функції податкової безпеки**

Державна податкова безпека	- Забезпечення стабільності державних фінансів; - Захист економічної системи від загроз.
Корпоративна податкова безпека	- Оптимізація податкових витрат компаній; - Захист інтересів бізнесу у відносинах з державою.
Індивідуальна податкова безпека	- Захист прав платників податків; - Гарантія прозорості податкового обліку для фізичних осіб.
Економічна податкова безпека	- Запобігання тіньовій економіці; - Забезпечення економічної рівноваги через ефективну податкову політику.
Фіскальна безпека	- Забезпечення наповнення бюджету; - Гарантія ефективного розподілу ресурсів.
Правова податкова безпека	- Захист від неправомірних дій податкових органів; - Створення прозорої нормативно-правової бази.

Джерело: сформовано автором

Таким чином, податкова безпека є важливою умовою для забезпечення економічної стабільності та стійкості держави. Її досягнення потребує балансу між інтересами всіх учасників економічного процесу, вдосконалення податкового законодавства, забезпечення прозорості та ефективності податкової системи. Успішна реалізація цих завдань не лише сприятиме зростанню державних доходів, але й створить основу для сталого розвитку країни в умовах глобальних економічних викликів.

1.2. Податкова безпека у структурі фінансової безпеки держави

Податкова безпека є невід'ємною складовою фінансової безпеки держави, яка забезпечує стабільність її економічної системи, ефективність виконання фіскальних функцій та фінансування суспільно значущих потреб. У сучасному світі, де глобалізаційні процеси, фінансові кризи та інші виклики постійно впливають на економіку, питання податкової безпеки набувають особливої актуальності. Вона є базовим елементом, який визначає здатність держави забезпечувати сталий економічний розвиток, захищати свої економічні інтереси від внутрішніх і зовнішніх загроз та підтримувати суспільну довіру до податкової системи.

Податкова безпека держави охоплює сукупність заходів, спрямованих на створення умов для оптимального функціонування податкової системи, яка повинна бути справедливою, прозорою, ефективною та здатною протистояти внутрішнім і зовнішнім загрозам. Її ключовими компонентами є забезпечення стійкого надходження податкових платежів, ефективний контроль за дотриманням податкового законодавства, мінімізація податкових втрат через ухилення від сплати податків та забезпечення збалансованості інтересів держави, бізнесу та громадян. Належний рівень податкової безпеки сприяє фінансовій стабільності держави, оскільки надходження податків є основним джерелом формування державного бюджету, який використовується для фінансування ключових сфер життя суспільства, таких як освіта, охорона здоров'я, оборона та соціальний захист [20].

У структурі фінансової безпеки податкова безпека виконує роль захисного механізму, який забезпечує сталість фінансових потоків та їхню відповідність встановленим економічним пріоритетам. Від її стану залежить спроможність держави виконувати свої функції та захищати економічну систему від дестабілізації. Основними загрозами податковій безпеці є ухилення від сплати податків, поширення тіньової економіки, використання агресивного податкового планування, недостатня ефективність роботи податкових органів, високий рівень корупції та недосконаліть податкового законодавства. Ці фактори можуть призводити до втрати довіри громадян і

бізнесу до податкової системи, що створює додаткові ризики для фінансової стабільності.

Принципом податкової безпеки є боротьба з ухиленням від сплати податків, що вимагає удосконалення податкового законодавства, впровадження сучасних інформаційних технологій для обліку та контролю, а також підвищення кваліфікації працівників податкових органів. Використання цифрових технологій дозволяє значно зменшити рівень податкових правопорушень та підвищити прозорість податкових операцій. Зокрема, системи електронного адміністрування податків сприяють скороченню можливостей для корупції та забезпечують ефективний моніторинг фінансових потоків.

Податкова безпека має забезпечувати баланс між фіскальною функцією держави та стимулюванням економічної активності. Надмірний податковий тиск може негативно вплинути на бізнес-середовище, зменшити інвестиційну привабливість країни та уповільнити економічний розвиток. Тому важливо створювати податкову політику, яка б відповідала реальним потребам економіки, забезпечуючи достатній рівень надходжень до бюджету без надмірного навантаження на платників податків. Водночас зниження податкового навантаження повинно супроводжуватися підвищенням ефективності адміністрування податків та боротьбою з нелегальними практиками [16].

Використання агресивних податкових схем, таких як ухилення від сплати податків через офшорні юрисдикції, стає однією з ключових проблем, яка вимагає узгоджених дій на рівні міжнародних організацій. Зусилля, спрямовані на створення глобальних стандартів у сфері оподаткування, зокрема, таких як BEPS (Base Erosion and Profit Shifting), сприяють підвищенню рівня податкової прозорості та зменшенню можливостей для зловживань.

Прозорість, справедливість та ефективність податкового адміністрування є ключовими умовами для підтримання цієї довіри. Якщо

платники податків вважають, що податкова система є справедливою та раціональною, вони з більшою ймовірністю будуть дотримуватись податкових правил, що, у свою чергу, сприятиме фінансовій безпеці держави.

Податкова безпека є одним із ключових елементів системи фінансової безпеки держави, яка забезпечує економічну стабільність, соціальну рівновагу та можливість для реалізації стратегічних завдань державного управління. В умовах сучасного світу, де глобалізація, цифровізація та економічна конкуренція значно впливають на фінансові системи, податкова безпека набуває особливого значення як механізм захисту від внутрішніх і зовнішніх загроз, які можуть негативно впливати на економічний розвиток і соціальну стабільність.

Роль податкової безпеки у структурі фінансової безпеки держави полягає у забезпеченні стабільного функціонування податкової системи, яка є основним джерелом формування державного бюджету. Податкові надходження дозволяють фінансувати соціально значущі витрати, такі як охорона здоров’я, освіта, оборона, інфраструктурні проєкти, а також здійснювати підтримку економіки у кризові періоди. Водночас податкова безпека створює передумови для зменшення ризиків, пов’язаних із ухиленням від сплати податків, корупцією у сфері податкового адміністрування та іншими негативними явищами, які можуть дестабілізувати фінансову систему.

Забезпечення податкової безпеки передбачає встановлення ефективних механізмів адміністрування податків, які сприяють своєчасному і повному надходженню коштів до бюджету. Це включає контроль за дотриманням податкового законодавства, впровадження прозорих процедур взаємодії між платниками податків і державою, а також використання сучасних цифрових технологій, які дозволяють зменшити людський фактор у процесі адміністрування. Ефективність цих механізмів залежить від якості правового регулювання, професійної підготовки співробітників податкових органів,

рівня автоматизації процесів та наявності політичної волі до боротьби з корупцією [18].

Роль податкової безпеки у фінансовій системі держави тісно пов’язана із забезпеченням довіри громадян і бізнесу до податкової системи. У сучасних умовах будь-яка податкова система повинна базуватись на принципах справедливості, прозорості, ефективності та стабільності. Справедливість означає рівномірний розподіл податкового навантаження між різними категоріями платників податків відповідно до їхніх доходів і можливостей. Прозорість забезпечує доступність інформації про податкові процедури, правила та використання податкових надходжень. Ефективність передбачає мінімізацію адміністративних витрат на адміністрування податків, а стабільність дозволяє платникам податків планувати свою діяльність у довгостроковій перспективі.

У структурі фінансової безпеки держави податкова безпека виконує також роль запобіжника від негативного впливу глобальних економічних процесів. Умови економічної відкритості створюють передумови для використання транснаціональними корпораціями агресивних податкових схем, які дозволяють зменшувати податкове навантаження шляхом перенесення прибутків до юрисдикцій із низькими податковими ставками. Для протидії цьому явищу необхідно впроваджувати міжнародні стандарти прозорості оподаткування, розроблені організаціями, такими як ОЕСР, та укладати двосторонні і багатосторонні угоди про обмін податковою інформацією [20].

Тіньова економіка знижує обсяги офіційних податкових надходжень, посилює нерівність у розподілі податкового навантаження та створює несприятливі умови для розвитку легального бізнесу. Податкова безпека повинна враховувати необхідність виведення економічної діяльності з тіні шляхом зниження адміністративних бар’єрів, спрощення податкових процедур і стимулювання добровільного дотримання податкових правил.

У кризових ситуаціях податкова безпека набуває ще більшої значущості, оскільки від її рівня залежить здатність держави реагувати на економічні виклики. Під час фінансових криз, природних катастроф або військових конфліктів забезпечення стабільних надходжень до бюджету дозволяє уникнути дестабілізації фінансової системи та забезпечити підтримку найвразливіших категорій населення. Зокрема, у такі періоди держави можуть застосовувати гнучкі підходи до податкового регулювання, зокрема, тимчасово знижувати ставки або надавати податкові канікули для підтримки бізнесу, що стикається з труднощами.

Податкова безпека відіграє важливу роль у структурі фінансової безпеки держави, забезпечуючи сталість податкових надходжень, підтримання соціально-економічної стабільності та запобігання негативним впливам внутрішніх і зовнішніх загроз. Ефективна податкова система, заснована на принципах справедливості, прозорості та ефективності, є фундаментом фінансової безпеки, яка дозволяє державі досягати своїх стратегічних цілей у довгостроковій перспективі. У сучасних умовах глобальних викликів забезпечення податкової безпеки потребує системного підходу, який включає правове, інституційне та технологічне вдосконалення податкового адміністрування, а також активну міжнародну співпрацю у сфері податкового регулювання.

Таблиця 1.3.

Податкова безпека у структурі фінансової безпеки держави

Фактор	**Характеристика**	**Значення для фінансової безпеки**

Поняття податкової безпеки	Стан податкової системи, за якого забезпечується стабільне надходження доходів до бюджету та мінімізація ризиків ухилення від сплати податків.	Забезпечує основу для фінансування державних витрат і сприяє макроекономічній стабільності.
Складові податкової безпеки	- Ефективність податкового адміністрування - Законодавча стабільність - Протидія ухиленню від сплати податків	Забезпечують довіру платників податків, рівномірність податкового навантаження та мінімізацію втрат бюджету.
Ризики податкової безпеки	- Тіньова економіка - Корупція в податкових органах - Невиконання планів податкових надходжень	Підривають здатність держави виконувати свої функції та знижують рівень інвестиційної привабливості.
Заходи забезпечення податкової безпеки	- Впровадження електронних сервісів для платників податків - Посилення контролю за дотриманням податкового законодавства - Зменшення податкового навантаження для стимулювання бізнесу	Підвищують рівень добровільної сплати податків, знижують рівень тінізації та забезпечують економічний розвиток.
Зв'язок із фінансовою безпекою	Податкова безпека є основною складовою фінансової безпеки, оскільки вона забезпечує стабільність державних фінансів і виконання бюджетних зобов'язань.	Зменшення ризиків податкової безпеки сприяє стійкості фінансової системи та загальній економічній безпеці.

Джерело: сформовано автором

Отже, податкова безпека є критично важливим принципом фінансової безпеки держави, який забезпечує стабільність економіки, стійкість державного бюджету та можливість виконання державою своїх функцій. Для

забезпечення належного рівня податкової безпеки необхідно впроваджувати системні реформи, спрямовані на удосконалення податкового законодавства, підвищення ефективності роботи податкових органів, запобігання правопорушенням та зловживанням, а також стимулювання довіри громадян і бізнесу до податкової системи. У цьому контексті роль податкової безпеки виходить за межі простої функції збирання доходів, стаючи ключовим чинником, що впливає на довгострокову стабільність і розвиток держави в умовах сучасних економічних викликів.

1.3. Методологічні підходи до оцінки рівня податкової безпеки

Методологічні підходи до оцінки рівня податкової безпеки є важливим принципом аналізу економічної стабільності та фінансової стійкості держави. Податкова безпека виступає однією з ключових складових фінансової безпеки, від якої залежить здатність держави ефективно виконувати свої функції, зокрема формувати та розподіляти ресурси, забезпечувати соціальну рівновагу та стимулювати економічний розвиток. Оцінка рівня податкової безпеки передбачає застосування системи методологічних інструментів, які дозволяють ідентифікувати ключові ризики, оцінити ступінь їх впливу на податкову систему та розробити заходи для їх мінімізації.

Методологічна база оцінки податкової безпеки ґрунтується на аналізі кількісних та якісних показників, що характеризують ефективність функціонування податкової системи, її стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, а також здатність забезпечувати стабільність надходжень до бюджету. До основних підходів належать системний, економіко-математичний, індикаторний та експертний методи. Кожен із цих підходів має свої переваги

та обмеження, тому їх використання часто є взаємодоповнюючим і залежить від специфіки оцінюваних факторів податкової безпеки [23].

Системний підхід до оцінки податкової безпеки передбачає аналіз податкової системи як складного комплексу взаємопов’язаних елементів, які функціонують у єдиному економічному просторі. Він дозволяє враховувати вплив зовнішнього середовища, таких як зміни у глобальній економіці, а також внутрішніх факторів, зокрема законодавчих, організаційних і соціально-економічних умов. У рамках цього підходу оцінка податкової безпеки базується на аналізі системних ризиків, які можуть вплинути на функціонування податкової системи, а також на визначенні механізмів їх нейтралізації.

Економіко-математичний підхід використовує кількісні методи аналізу для оцінки ефективності податкової системи. Зокрема, моделювання та прогнозування податкових надходжень дозволяють оцінити вплив різних чинників на рівень податкової безпеки, виявити основні закономірності та тенденції у формуванні податкових доходів. Цей підхід є особливо корисним для оцінки фінансових ризиків, пов’язаних із можливим скороченням податкових надходжень унаслідок економічних криз, змін у законодавстві або недосконалості адміністрування податків. Водночас його обмеженням є залежність від якості початкових даних та складність врахування усіх можливих змін зовнішнього середовища.

Індикаторний підхід ґрунтується на розробці системи показників, які відображають стан податкової безпеки. До таких показників належать рівень податкового навантаження, частка податкових надходжень у ВВП, обсяг податкових боргів, ефективність роботи податкових органів, рівень тіньової економіки, а також показники, що характеризують ступінь добровільного виконання податкових зобов’язань. Оцінка рівня податкової безпеки на основі індикаторів дозволяє виявити слабкі місця податкової системи та розробити рекомендації щодо їх усунення. Однак одним із недоліків цього

підходу є суб’єктивність у виборі показників і встановленні їхніх порогових значень.

Експертний підхід передбачає залучення фахівців для оцінки рівня податкової безпеки на основі їхнього професійного досвіду та знань. Цей метод дозволяє враховувати складні та багатофакторні процеси, які важко формалізувати за допомогою кількісних методів. Експертна оцінка є корисною для аналізу якісних характеристик податкової системи, таких як ефективність управління, ступінь довіри до податкових органів, а також для прогнозування можливих наслідків змін у податковій політиці. Однак її недоліками є суб’єктивність та залежність від кваліфікації залучених експертів.

Важливим етапом оцінки податкової безпеки є ідентифікація ризиків та загроз, які впливають на її рівень. Це можуть бути як внутрішні фактори, такі як недосконаліть податкового законодавства, низька ефективність адміністрування податків, високий рівень корупції, так і зовнішні, зокрема глобалізація, економічна нестабільність, використання транснаціональними корпораціями агресивного податкового планування. Ідентифікація ризиків дозволяє визначити пріоритетні напрями для розробки заходів, спрямованих на їх мінімізацію та підвищення рівня податкової безпеки.

Роль методологічних підходів полягає у формуванні системи інструментів, які забезпечують комплексний аналіз стану податкової безпеки, виявлення ризиків і загроз, а також розробку ефективних заходів для їх мінімізації. Системний підхід дозволяє розглядати податкову систему як інтегровану частину економічної структури, яка взаємодіє з іншими складовими фінансової системи. Завдяки цьому забезпечується розуміння впливу зовнішніх і внутрішніх чинників на податкову безпеку. Наприклад, економічні кризи, зміни у законодавстві або соціальні конфлікти можуть викликати ризики, які знижують ефективність податкової системи.

Методологічні підходи виконують роль інструменту прогнозування, дозволяючи моделювати наслідки прийняття управлінських рішень у сфері

податкової політики. Економіко-математичні моделі допомагають передбачити вплив різних змін, таких як введення нових податкових ставок, скасування пільг або посилення контролю за сплатою податків. Це дозволяє розробити сценарії, які мінімізують можливі негативні наслідки та забезпечують стабільність надходжень до бюджету [25].

Індикаторні підходи сприяють кількісній оцінці рівня податкової безпеки, надаючи можливість моніторингу ключових показників. Їх використання дозволяє відстежувати зміни у податковому навантаженні, рівень ухилення від сплати податків, масштаби тіньової економіки та ефективність адміністрування податків. Ці індикатори є важливими для визначення пріоритетів у реалізації податкової політики та забезпечення її відповідності сучасним економічним реаліям.

Експертні підходи відіграють роль у якісній оцінці податкової безпеки, дозволяючи враховувати багатофакторний характер цього явища. Завдяки залученню експертів із різних галузей економіки, податкової політики та права можна отримати глибоке розуміння проблем, які впливають на рівень податкової безпеки, а також розробити рекомендації щодо їх вирішення. Особливе значення це має у випадках, коли кількісні методи не дозволяють врахувати всі принципи складної економічної ситуації.

Методологічні підходи до оцінки рівня податкової безпеки відіграють важливу роль у боротьбі з ризиками, пов’язаними із тіньовою економікою, ухиленням від сплати податків та агресивним податковим плануванням. Завдяки аналізу даних про обсяги тіньової економіки можна визначити основні чинники, які сприяють її розвитку, і розробити механізми для стимулювання легальної економічної діяльності. У свою чергу, моніторинг схем ухилення від сплати податків дозволяє ідентифікувати проблеми у податковому адмініструванні та розробити ефективні заходи для їх усунення.

Окрім боротьби з ризиками, методологічні підходи сприяють підвищенню прозорості податкової системи та зміцненню довіри громадян до неї. Це досягається завдяки впровадженню механізмів, які забезпечують

відкритість податкових процесів, зрозумілість правил для платників податків та справедливість у розподілі податкового навантаження. Роль методологічних підходів полягає також у підвищенні рівня добровільного виконання податкових зобов'язань, що є основою стабільності податкової системи.

Таблиця 1.4.

Методологічні підходи до оцінки рівня податкової безпеки

Методологічний підхід	**Опис**	**Приклади застосування**	**Переваги**	**Недоліки**
Економіко-математичний	Використання математичних моделей для оцінки ризиків і прогнозування податкових надходжень.	Регресійний аналіз, факторний аналіз, моделювання податкового навантаження.	Точність оцінки, можливість прогнозування змін у податковій системі.	Висока залежність від якості вхідних даних, складність застосування в реальному часі.
Інституціональний	Аналіз впливу інституційної структури та взаємодії між державою і платниками податків на податкову безпеку.	Дослідження ефективності роботи податкових органів, аналіз рівня корупції.	Врахування політичних і соціальних факторів, інтегральний підхід.	Складність кількісного вимірювання інституційних змін.
Ризик-орієнтований	Ідентифікація і оцінка ризиків, що загрожують податковій безпеці, з метою розробки заходів	Аналіз схем ухилення від сплати податків, моніторинг тіньової економіки.	Фокус на практичних проблемах, можливість розробки оперативних	Складність урахування всіх можливих ризиків, значна витрата ресурсів на

	щодо їх мінімізації.		рішень.	моніторинг.
Комплексний	Поєднання різних підходів для всебічного аналізу податкової безпеки.	Створення інтегральних індексів податкової безпеки, використання мультидисциплінарних підходів.	Всеосяжний аналіз, можливість врахування широкого спектру факторів.	Висока трудомісткість, потреба у великому обсязі даних.
Соціально-економічний	Дослідження впливу податкової політики на рівень життя населення та розвиток економіки.	Аналіз податкового навантаження на різні верстви населення, вплив податкових пільг на бізнес.	Врахування соціального принципу, можливість коригування політики для підвищення її ефективності.	Складність кількісного аналізу соціальних факторів.
Інформаційно-аналітичний	Застосування великих обсягів даних (Big Data) і сучасних інформаційних технологій для моніторингу та аналізу податкової безпеки.	Використання автоматизованих систем моніторингу податкових надходжень, аналіз транзакцій у реальному часі.	Швидкість і точність аналізу, можливість автоматизації процесів.	Високі витрати на впровадження і підтримку систем.

Джерело: сформовано автором

Таким чином, методологічні підходи до оцінки рівня податкової безпеки є складним, багатофакторним процесом, який поєднує використання кількісних та якісних методів аналізу. Системний, економіко-математичний,

індикаторний та експертний підходи доповнюють один одного, забезпечуючи комплексне бачення стану податкової безпеки та її впливу на фінансову стабільність держави. Ефективне застосування цих методів дозволяє не лише оцінити поточний стан податкової системи, але й прогнозувати її розвиток, ідентифікувати загрози та розробляти стратегічні рішення для їх подолання. У сучасних умовах глобальних викликів оцінка податкової безпеки є важливим інструментом для забезпечення стійкості фінансової системи держави та її здатності реагувати на виклики внутрішнього і зовнішнього середовища.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

2.1. Особливості функціонування податкової системи України

Особливості функціонування податкової системи України обумовлені історичними, економічними, соціальними та політичними чинниками, які впливають на її структуру, ефективність і стабільність. Податкова система України є однією з ключових складових державного механізму, спрямованого на формування бюджетних надходжень, стимулювання економічного зростання та забезпечення соціальної справедливості. Водночас її функціонування характеризується низкою специфічних рис, які визначають як сильні сторони, так і виклики, з якими стикається держава у сфері оподаткування [27].

Структура податкової системи України включає прямі й непрямі податки, які покликані забезпечувати збалансоване надходження коштів до державного та місцевих бюджетів. Основними джерелами податкових надходжень є податок на додану вартість, податок на прибуток підприємств, податок на доходи фізичних осіб, акцизний податок та інші платежі. Незважаючи на те, що податкова система в цілому відповідає європейським стандартам, її функціонування характеризується складністю адміністрування, високим рівнем податкового навантаження та нестабільністю нормативно-правового регулювання.

Економічні кризи, збройні конфлікти, корупція та тіньова економіка створюють додаткові виклики для функціонування податкової системи. Зокрема, високий рівень тіньової економіки суттєво обмежує обсяг податкових надходжень, підриває фінансову стабільність держави та створює нерівні умови для платників податків. За оцінками експертів, значна частка доходів підприємств і фізичних осіб залишається поза офіційним обліком, що знижує рівень добровільного виконання податкових зобов’язань.

Складність нормативно-правового регулювання є ще однією важливою особливістю податкової системи України. Часті зміни у податковому законодавстві, недостатня прозорість податкових процедур і складність обчислення податкових зобов'язань створюють перешкоди для бізнесу та громадян. Це зумовлює необхідність спрощення адміністрування податків, підвищення якості роботи податкових органів і забезпечення стабільності нормативної бази. Водночас складність регуляторного середовища створює ризики для іноземних інвесторів, які часто стикаються з непередбачуваністю змін у податковій політиці.

Особливістю функціонування податкової системи України є її залежність від зовнішньоекономічної діяльності. Експортно-орієнтована структура економіки зумовлює значну роль податкових надходжень від зовнішньоекономічних операцій, таких як митні збори та акцизи. Водночас глобалізація та відкритість економіки створюють ризики втрати податкових надходжень через агресивне податкове планування міжнародних корпорацій. Цей чинник потребує вдосконалення механізмів міжнародного податкового співробітництва, посилення контролю за трансфертним ціноутворенням та впровадження міжнародних стандартів прозорості у сфері оподаткування.

Важливим принципом є соціальна спрямованість податкової системи України, яка має забезпечувати справедливий розподіл податкового навантаження між різними категоріями платників. Однак високе податкове навантаження на малий і середній бізнес, а також на працюючих громадян створює умови для соціальної нерівності та підриває довіру до податкової системи. У цьому контексті актуальними є заходи з оптимізації податкової політики, спрямовані на зниження навантаження на малий бізнес, підтримку інноваційного підприємництва та стимулювання легалізації доходів [30].

Податкова реформа є одним із ключових напрямів розвитку податкової системи України. Основними цілями реформи є спрощення податкового адміністрування, зниження рівня корупції, підвищення прозорості та справедливості у сфері оподаткування. У рамках реформи важливим є

впровадження цифрових технологій, які дозволяють автоматизувати процеси обліку, звітності та сплати податків. Це сприяє зменшенню витрат платників податків на виконання податкових зобов’язань, підвищує ефективність роботи податкових органів і забезпечує контроль за надходженням коштів до бюджету.

Гарним прикладом успішного функціонування податкової системи є впровадження електронних сервісів, таких як Електронний кабінет платника податків. Цей інструмент значно спростив взаємодію платників податків із податковими органами, дозволив автоматизувати подання звітності, скоротити кількість помилок та зменшити корупційні ризики. В результаті цифровізації вдалося скоротити адміністративне навантаження на бізнес і підвищити прозорість податкових процесів. Проте, не всі громадяни та підприємства мають доступ до необхідних цифрових ресурсів, що створює певні обмеження.

Яскравим прикладом викликів податкової системи стало адміністрування податку на додану вартість (ПДВ), який є одним із основних джерел доходів державного бюджету. Хоча система автоматичного відшкодування ПДВ значно покращила ситуацію, проблема фіктивних операцій та зловживань у цій сфері залишається актуальною. Схеми ухилення від сплати ПДВ призводять до втрат бюджету, що змушує державу посилювати контроль та впроваджувати нові механізми моніторингу.

Сектор малого та середнього бізнесу демонструє неоднозначні результати функціонування спрощеної системи оподаткування. З одного боку, ця система забезпечує сприятливі умови для розвитку підприємництва, пропонуючи спрощені процедури обліку та сплати податків. З іншого боку, спрощена система часто використовується для оптимізації податків великими компаніями, що створює нерівні умови на ринку. У відповідь уряд впровадив додаткові заходи для запобігання зловживанням, однак це створює певний тиск на добросовісних платників податків.

Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) є значним джерелом надходжень до місцевих бюджетів, однак його адміністрування стикається з проблемами, пов’язаними з високим рівнем неофіційної зайнятості. Значна частина населення працює в тіньовому секторі, що обмежує обсяг надходжень до бюджету та знижує ефективність соціальних програм. Уряд намагається боротися з цим явищем шляхом посилення контролю, впровадження пільг для офіційного працевлаштування та інформаційних кампаній щодо важливості сплати податків [33].

Вплив податкової системи на економіку можна побачити у контексті воєнного стану, коли Україна змушена була адаптувати податкову політику до надзвичайних обставин. У період 2022–2023 років уряд впровадив тимчасові пільги для бізнесу, такі як зниження ставок податків, звільнення від сплати певних платежів для підприємств, які постраждали від війни, а також спрощення процедур для волонтерських організацій. Ці заходи допомогли підтримати економічну активність і зберегти робочі місця, але водночас спричинили зростання дефіциту бюджету.

Незважаючи на те, що ці підприємства забезпечують значну частку податкових надходжень, деякі з них використовують складні схеми мінімізації податкових зобов’язань, включаючи трансфертне ціноутворення та використання офшорних зон. Для боротьби з цими явищами Україна посилила співпрацю з міжнародними організаціями, такими як Організація економічного співробітництва та розвитку, і впровадила стандарти прозорості BEPS.

Таблиця 2.1.

Особливості функціонування податкової системи України

Критерій	**Характеристика**
Типи податків	Прямі (податок на прибуток, ПДФО) та непрямі (ПДВ, акцизи).

Структура податкової системи	Податки загальнодержавного та місцевого рівня.
Основні функції	Фіскальна (забезпечення бюджету), регулююча (стимулювання чи стримування певних галузей), розподільча (перерозподіл доходів).
Ставки податків	Ставка ПДВ — 20%, ПДФО — 18%, військовий збір — 1,5%. Для окремих категорій можливі пільгові ставки (наприклад, 7% для окремих медичних товарів).
Система адміністрування	Використання електронних сервісів (Електронний кабінет платника), подання звітності онлайн.
Пільги	Знижки для окремих груп підприємств (наприклад, для резидентів Дія.City), податкові канікули для малого бізнесу в періоди економічної кризи.
Місцеві податки та збори	Податок на нерухомість, туристичний збір, єдиний податок для ФОПів.
Основні проблеми	Тіньова економіка, складність податкової звітності, високий рівень податкового навантаження на бізнес.
Реформи	Перехід до електронного адміністрування, спрощення податкових процедур, впровадження концепції BEPS (Base Erosion and Profit Shifting).
Вплив на економіку	Забезпечення стабільності бюджету, але високий рівень податків може стримувати розвиток малого бізнесу та інвестиції.

Джерело: сформовано автором

Отже, податкова система України характеризується як сильними сторонами, такими як сучасна структура податкових платежів та спрямованість на європейську інтеграцію, так і численними викликами, серед яких тіньова економіка, нормативно-правова нестабільність і соціальна нерівність. Її функціонування потребує комплексного підходу, спрямованого на зниження податкових ризиків, підвищення ефективності адміністрування та забезпечення прозорості податкових процесів. Успішна реалізація цих заходів сприятиме зміцненню фінансової стабільності України, підвищенню

довіри громадян до податкової системи та створенню сприятливих умов для економічного розвитку.

2.2. Основні загрози податковій безпеці держави

Як ми вже визначили, податкова безпека держави є важливою складовою її економічної безпеки, яка визначає стабільність і сталість фінансових систем, підтримку економічного зростання та забезпечення соціально-економічних функцій держави. У сучасних умовах податкова система відіграє центральну роль у формуванні державного бюджету, забезпечуючи фінансування ключових сфер суспільного життя, таких як охорона здоров’я, освіта, соціальний захист і оборона. Однак сучасні держави, включаючи Україну, стикаються з низкою загроз, які послаблюють податкову безпеку і створюють серйозні виклики для функціонування фінансово-економічної системи. Ці загрози мають багатогранний характер і охоплюють політичні, економічні, соціальні та правові принципи, що вимагає комплексного підходу до їх аналізу та подолання [35].

Таблиця 2.1. - Загрози податковій безпеці держави в сучасних умовах

Серед основних викликів, які постають перед сучасними державами, проблема тіньової економіки займає особливе місце, адже її поширення негативно впливає на всі принципи державного управління, зокрема податкову безпеку. Тіньова економіка є прихованим, але надзвичайно потужним чинником, що сприяє системній деформації економічних процесів, підриває фінансову стабільність держави та поглиблює соціальну нерівність. У глобальному контексті тіньова економіка є багатовимірним явищем, яке може проявлятися у вигляді нелегальної діяльності, незареєстрованих підприємств або приховування частини доходів від оподаткування. Водночас

у випадку України це явище набуває ще більшого значення через специфічні соціально-економічні, політичні та інституційні фактори. Одним із найбільш руйнівних наслідків тіньової економіки є значне скорочення обсягу податкових надходжень до державного бюджету, що у свою чергу призводить до зменшення фінансування соціальних програм, інфраструктурних проектів та інших пріоритетних напрямків державної політики. У цих умовах підвищується залежність держави від зовнішніх запозичень, що посилює фінансову вразливість країни та знижує рівень її економічного суверенітету.

Слід зазначити, що тіньова економіка в Україні значною мірою зумовлена низьким рівнем довіри населення до державних інституцій, який формується під впливом тривалого досвіду корупції, непрозорості державних витрат та неефективності у прийнятті управлінських рішень. Така недовіра створює своєрідне замкнене коло: громадяни та підприємства ухиляються від сплати податків, мотивуючи це тим, що податкові кошти використовуються неефективно або неправомірно; держава, у свою чергу, стикається з бюджетним дефіцитом, що змушує її посилювати податковий тиск або скорочувати видатки, підсилюючи тим самим соціальне напруження. Ухилення від сплати податків часто здійснюється через використання складних схем мінімізації оподаткування, до яких належать маніпуляції з фінансовою звітністю, використання офшорних юрисдикцій, заниження обсягів реалізованої продукції або надання послуг, а також підроблення документів. Ці дії не лише сприяють подальшому розширенню тіньової економіки, але й створюють несправедливі конкурентні переваги для тих, хто вдається до таких практик, порушуючи принципи добросовісної конкуренції [37].

Проблема тіньової економіки є багатогранною, і її вирішення потребує комплексного підходу, що враховує як економічні, так і соціальні принципи цього явища. З одного боку, держава має забезпечити створення ефективної податкової системи, яка буде прозорою, справедливою та зрозумілою для

платників податків. Це передбачає спрощення податкового адміністрування, зниження податкового навантаження на малий і середній бізнес, а також запровадження стимулів для добровільної сплати податків, таких як податкові пільги, субсидії або програми співфінансування інвестиційних проектів. З іншого боку, необхідно вдосконалити механізми державного контролю за дотриманням податкового законодавства, зокрема шляхом впровадження сучасних технологій моніторингу, аналізу та виявлення порушень. У цьому контексті важливу роль можуть відіграти цифрові платформи, які дозволяють автоматизувати процеси обліку та звітності, зменшуючи можливості для маніпуляцій.

Крім того, вирішення проблеми тіньової економіки неможливе без підвищення рівня правової культури населення та формування у суспільстві усвідомлення важливості сплати податків як необхідної умови для забезпечення сталого розвитку країни. Це потребує цілеспрямованої інформаційно-просвітницької роботи, яка включає популяризацію принципів податкової відповідальності, підвищення прозорості використання державних коштів та активне залучення громадськості до процесу прийняття рішень. Водночас держава має вжити заходів для зниження рівня корупції в податкових органах, що є однією з ключових передумов ефективної боротьби з тіньовою економікою. Успішна реалізація цих заходів може створити підґрунтя для підвищення довіри населення до державних інституцій, що, у свою чергу, стане важливим кроком на шляху до подолання цього негативного явища.

Неефективність податкового адміністрування є одним із найважливіших чинників, що підривають фінансову стабільність держави, створюючи сприятливі умови для податкових правопорушень. Ця проблема є багатовимірною та охоплює як технічні, так і організаційні принципи діяльності податкових органів. У випадку України вона загострюється через застарілі підходи до ведення обліку та звітності, які не відповідають викликам сучасного цифрового світу. Відсутність ефективної автоматизації

процесів, яка дозволила б знизити людський фактор і мінімізувати можливості для зловживань, лише ускладнює функціонування податкової системи. Багато процедур досі залишаються паперовими, що збільшує обсяг адміністративного навантаження на платників податків і підвищує ризики помилок або маніпуляцій з боку як суб'єктів оподаткування, так і податкових службовців. У таких умовах податкове адміністрування стає не лише технічно складним, але й фінансово витратним процесом, що значно знижує його ефективність і породжує численні прогалини, які використовуються недобросовісними платниками податків [32].

На додачу до технічних проблем, значний вплив на ефективність податкового адміністрування мають організаційні недоліки. Однією з ключових проблем є низький рівень кваліфікації працівників податкових органів, що ускладнює процес впровадження нових технологій і знижує загальну продуктивність податкової системи. Відсутність належного фінансування цих органів ще більше поглиблює проблему, адже недостатність ресурсів обмежує можливості для навчання персоналу, модернізації обладнання та створення ефективної інфраструктури для збору податків. У той же час корупція в податкових органах виступає серйозним стримуючим фактором для розвитку податкової системи. Зловживання службовим становищем, маніпуляції з базами даних і створення штучних бар'єрів для платників податків підривають довіру до податкових органів і спонукають суб'єктів господарювання до ухилення від оподаткування. Таким чином, організаційна слабкість податкової служби створює передумови для зловживань, які в кінцевому підсумку завдають суттєвих фінансових втрат державі та підривають її податкову безпеку.

Іншою важливою проблемою є відсутність сучасних аналітичних інструментів для оцінки податкових ризиків і прогнозування можливих зловживань. У багатьох країнах світу впровадження цифрових технологій і великих даних дозволяє створювати складні моделі для ідентифікації ризикових суб'єктів, аналізу транзакцій та виявлення схем ухилення від

оподаткування. Натомість в Україні ці процеси перебувають на початковому етапі, що обмежує можливості держави ефективно реагувати на нові виклики. Відсутність інтегрованих баз даних, недостатній рівень обміну інформацією між різними державними органами, а також обмежений доступ до міжнародних фінансових даних значно ускладнюють боротьбу з податковими порушеннями. Це дозволяє суб'єктам господарювання використовувати складні схеми ухилення від оподаткування, включаючи транзакції з офшорними компаніями, фіктивні контракти або підроблені звіти. У результаті держава втрачає значні обсяги податкових надходжень, які могли б бути спрямовані на фінансування соціальних програм, розвиток інфраструктури або підтримку ключових галузей економіки.

Неефективність податкового адміністрування також сприяє поглибленню недовіри до держави з боку бізнесу та громадян. Коли платники податків стикаються з бюрократичними перешкодами, тривалими термінами розгляду справ або некомпетентністю працівників податкових органів, вони втрачають мотивацію до виконання своїх податкових зобов'язань. У таких умовах платники податків починають шукати способи мінімізації податкового навантаження, що лише посилює тінізацію економіки. Натомість, ефективна та прозора податкова система може стати потужним інструментом для підвищення довіри до держави. Це передбачає не лише вдосконалення технічних і організаційних факторів адміністрування, але й запровадження ефективних механізмів зворотного зв'язку, які дозволять платникам податків брати активну участь у процесі прийняття рішень і контролювати використання державних коштів [34].

Нестабільність законодавчого поля у сфері оподаткування є одним із найбільш вагомих чинників, що підривають ефективність податкової системи, створюючи серйозні виклики як для держави, так і для бізнесу. Часті зміни в податковому законодавстві, які часто відбуваються без належного аналізу наслідків або врахування думки зацікавлених сторін, формують середовище правової невизначеності, що значно ускладнює

виконання податкових зобов'язань. Ця невизначеність примушує підприємства постійно адаптувати свої фінансові стратегії, що потребує додаткових витрат часу і ресурсів, створює хаотичність у податковому обліку та посилює ризик помилок. У таких умовах платники податків стикаються з відчуттям нестабільності, що ускладнює їхню економічну діяльність, змушує шукати способи мінімізації ризиків, а інколи й ухилятися від виконання податкових зобов'язань. З іншого боку, для держави це означає втрату довіри з боку бізнесу, адже відсутність чітких і стабільних правил гри послаблює легітимність податкової системи та знижує її здатність до акумуляції необхідних ресурсів для реалізації соціально-економічних завдань.

Недостатня чіткість і зрозумілість окремих норм податкового законодавства створює значні труднощі у процесі їх застосування, як для платників податків, так і для самих податкових органів. Коли положення законів формулюються неоднозначно або залишають простір для різних трактувань, це породжує конфлікти між учасниками податкових відносин. Платники податків змушені звертатися за роз'ясненнями, подавати скарги або навіть вести судові спори, що забирає час, кошти та ресурси, які могли б бути спрямовані на розвиток бізнесу або вирішення інших нагальних питань. У свою чергу, податкові органи, діючи в умовах неоднозначності, можуть приймати рішення, які суперечать інтересам платників податків, або не мати чітких інструкцій для застосування тих чи інших норм. Це не лише ускладнює процес адміністрування податків, але й створює додаткові можливості для корупційних проявів, адже у ситуаціях правової невизначеності з'являється простір для суб'єктивного тлумачення законів і маніпуляцій з боку державних службовців [36].

Особливо серйозним наслідком нестабільності податкового законодавства є ускладнення процесів довгострокового планування як на рівні окремих підприємств, так і на рівні держави загалом. Для бізнесу чіткі та стабільні податкові правила є необхідною умовою для розробки стратегій розвитку, інвестування у виробництво, створення нових робочих місць та

розширення присутності на ринках. Коли ж правила змінюються несподівано або стають непередбачуваними, підприємства змушені утримуватися від ризикованих інвестицій, зменшувати обсяги виробництва або взагалі виводити капітал із країни. Це негативно впливає на інвестиційний клімат, адже потенційні інвестори розглядають правову невизначеність як один із найбільших ризиків для своєї діяльності. Відтак, нестабільність податкового законодавства безпосередньо гальмує економічне зростання, знижує конкурентоспроможність національної економіки та створює серйозні перешкоди для інтеграції України у світову економіку.

З боку держави постійні зміни в податкових правилах також ускладнюють процес бюджетного планування, що призводить до нерівномірного розподілу ресурсів і зниження ефективності управління фінансами. Невизначеність щодо майбутніх податкових надходжень змушує уряд діяти у короткостроковій перспективі, що негативно позначається на реалізації довгострокових інфраструктурних проектів, соціальних програм та інших стратегічно важливих ініціатив. Крім того, така ситуація формує замкнене коло: недостатні бюджетні надходження спонукають уряд до внесення змін у податкову систему, часто без належної підготовки, що, у свою чергу, лише посилює правову невизначеність і знижує довіру до податкових органів.

Недоліки в імплементації податкового законодавства є ще одним важливим принципом, який посилює проблему нестабільності. Навіть у випадках, коли закони формулюються чітко, їхнє впровадження може бути неефективним через недостатній рівень технічної підготовки податкових органів, відсутність сучасних технологій обліку та моніторингу, а також через брак координації між різними державними установами. Це створює передумови для появи схем ухилення від оподаткування, коли платники податків використовують прогалини у законодавстві або його неефективному застосуванні для мінімізації своїх зобов’язань. У таких умовах держава

втрачає значні обсяги податкових надходжень, що підриває її здатність забезпечувати фінансову стабільність і виконувати соціальні функції.

Глобалізація економіки стала одним із ключових чинників, що впливають на розвиток податкових систем у сучасному світі, створюючи як нові можливості для міжнародного співробітництва, так і суттєві загрози для податкової безпеки держав. З одного боку, глобалізація відкриває доступ до нових ринків, стимулює інвестиції та сприяє обміну технологіями, забезпечуючи економічне зростання. З іншого боку, вона ускладнює податкове адміністрування, адже традиційні інструменти контролю за доходами і витратами бізнесу стають менш ефективними в умовах розмитих кордонів і поширення транснаціональних фінансових операцій. Однією з найбільш критичних проблем, пов’язаних із глобалізацією, є зростаюче використання підприємствами транснаціональних схем для оптимізації податкових платежів, що призводить до втрати значних обсягів податкових надходжень у країнах, де ці компанії фактично здійснюють свою діяльність. У таких умовах держави стикаються з серйозними викликами, адже їм доводиться шукати баланс між створенням сприятливого бізнес-клімату та забезпеченням фіскальної стабільності [38].

Одним із найпоширеніших способів мінімізації податкових зобов’язань, які використовують міжнародні корпорації, є перенесення прибутків до низькоподаткових або навіть безподаткових юрисдикцій. Цей процес, відомий як практика податкового планування, дозволяє корпораціям зменшувати свої податкові витрати, не порушуючи формально законодавства. Водночас, такі дії створюють суттєві фінансові втрати для країн, які є основними ринками діяльності цих компаній. Маніпуляції з ціноутворенням у межах однієї групи компаній, зокрема, так зване трансфертне ціноутворення, є ще одним інструментом ухилення від сплати податків. У рамках цієї практики компанії штучно занижують або завищують ціни на товари та послуги, що постачаються між їхніми підрозділами в різних країнах, з метою перенесення прибутків до юрисдикцій з нижчим рівнем

оподаткування. Такі схеми не лише зменшують податкові надходження, але й спотворюють конкурентне середовище, адже малі та середні підприємства, які не мають доступу до подібних інструментів, опиняються у значно гірших умовах.

Відсутність ефективних міжнародних механізмів для контролю за подібними практиками створює додаткові перешкоди для забезпечення податкової безпеки. Незважаючи на наявність низки міжнародних ініціатив, таких як Базова ерозія та перенесення прибутків (BEPS) під егідою Організації економічного співробітництва та розвитку (OECP), прогалини у співпраці між країнами все ще залишаються значними. Особливо це стосується обміну податковою інформацією, який є ключовим інструментом для виявлення та боротьби з транснаціональними схемами ухилення від оподаткування. Нерівномірний рівень участі різних країн у таких ініціативах, відсутність єдиного стандарту обміну даними та обмежені можливості для залучення до цих процесів країн, що розвиваються, ускладнюють реалізацію глобальних підходів до вирішення проблеми. Водночас, багато країн, зокрема низькоподаткові юрисдикції, не зацікавлені у зміні існуючого статус-кво, адже їхні економіки значною мірою залежать від доходів, отриманих завдяки статусу податкових гаваней.

Для країн, що розвиваються, у тому числі для України, наслідки глобалізації у сфері оподаткування є особливо відчутними. З одного боку, такі країни мають значно менше ресурсів для забезпечення ефективного податкового контролю, що ускладнює боротьбу з транснаціональними схемами ухилення від оподаткування. З іншого боку, слабкість їхніх інституцій, відсутність сучасних технологій для аналізу фінансових операцій і недостатня інтеграція в глобальні податкові ініціативи роблять їх вразливими до впливу глобальних корпорацій, які користуються цими прогалинами. У таких умовах виникає ризик формування "податкового вакууму", коли більшість доходів підприємств виводяться за кордон,

залишаючи країну з обмеженими фінансовими ресурсами для виконання своїх соціально-економічних функцій [40].

Водночас, глобалізація створює нові можливості для співпраці між країнами у сфері оподаткування, які можуть бути використані для зміцнення податкової безпеки. Підвищення рівня прозорості фінансових операцій, створення ефективних механізмів обміну податковою інформацією, розробка спільних стандартів для боротьби з транснаціональними схемами ухилення від оподаткування - усе це є важливими кроками на шляху до вирішення проблеми. Для країн, які прагнуть інтегруватися в глобальну економіку, одним із пріоритетів має стати участь у міжнародних ініціативах, спрямованих на підвищення податкової прозорості та вдосконалення податкового адміністрування. Водночас, необхідно забезпечити баланс між інтересами держави та бізнесу, адже надмірно жорсткі правила можуть стримувати економічну активність і відштовхувати потенційних інвесторів.

Соціально-психологічний фактор податкової безпеки є надзвичайно важливим чинником, який безпосередньо впливає на стабільність податкової системи та ефективність її функціонування. У сучасному суспільстві податки є основою фінансування державних послуг і забезпечення суспільного блага. Однак низький рівень податкової культури серед населення та бізнесу ставить під сумнів здатність держави виконувати ці функції. У багатьох країнах, включаючи Україну, громадяни не завжди розуміють важливість сплати податків і не відчувають відповідальності за це. Така ситуація формується під впливом багатьох факторів, серед яких недостатня інформованість населення про роль податків, поширення негативних стереотипів про податкову систему та низький рівень довіри до державних інститутів. Податкова культура, яка повинна формуватися з дитинства через освіту, громадянське виховання та комунікацію зі сторони держави, часто залишається на маргінесі суспільного дискурсу, що створює сприятливе середовище для поширення недобросовісної поведінки серед платників податків [42].

В Україні проблема соціально-психологічного принципу податкової безпеки є особливо гострою через багаторічну кризу довіри до державних органів. Корупційні скандали, непрозорість використання бюджетних коштів та політична нестабільність значно знизили рівень суспільної підтримки податкової системи. Багато громадян і підприємців вважають податки не обов'язком, а тягарем, що змушує шукати способи ухилення від сплати. У таких умовах виникає порочне коло: низький рівень податкової культури призводить до зменшення надходжень до бюджету, що обмежує можливості держави забезпечувати якісні суспільні послуги, а це, у свою чергу, ще більше підриває довіру до влади. Поширення цього явища має не лише економічні, але й соціальні наслідки, адже воно поглиблює нерівність у суспільстві. Ті, хто сплачує податки чесно, несуть додаткове фінансове навантаження через недобросовісну поведінку інших, що породжує почуття несправедливості та зневіри у системі.

Податкова культура населення формується під впливом багатьох чинників, серед яких значну роль відіграє комунікація між державою та суспільством. Успішні країни демонструють, що ефективна податкова система ґрунтується не лише на жорстких механізмах контролю, але й на формуванні довіри до держави, яка забезпечує прозоре та ефективне використання податкових коштів. Громадяни мають розуміти, що сплата податків — це не лише обов'язок, а й вклад у розвиток суспільства. В Україні недостатня увага приділяється інформаційно-просвітницькій роботі, яка могла б сприяти підвищенню рівня податкової культури. Державні органи здебільшого зосереджуються на адміністративному питанні забезпечення податкової дисципліни, залишаючи осторонь моральний і етичний вимір цього питання. Водночас відсутність відкритого діалогу з громадянами щодо важливості сплати податків посилює відчуження між суспільством і державою, що ускладнює боротьбу з ухиленням від оподаткування [44].

Окрему увагу слід приділити впливу соціальних норм і цінностей на податкову поведінку громадян. У суспільстві, де панує негативне ставлення

до податкових органів і поширена практика уникнення сплати податків, ухилення від податкових зобов'язань сприймається як прийнятна поведінка. Такий соціальний контекст створює додаткові труднощі для формування податкової дисципліни, адже навіть ті, хто готовий виконувати свої зобов'язання, можуть підпадати під вплив негативних стереотипів. Для зміни цієї ситуації необхідно запроваджувати програми, які сприяють формуванню позитивного ставлення до податкової системи. Це може включати не лише просвітницькі кампанії, але й створення реальних прикладів ефективного використання податкових коштів, які демонструють суспільну користь від чесної сплати податків.

Важливим принципом у розв'язанні проблеми низького рівня податкової культури є запровадження освітніх програм, спрямованих на підвищення фінансової грамотності населення. У багатьох розвинених країнах курси з основ економіки та податкової системи є обов'язковими в шкільній програмі, що допомагає формувати у громадян розуміння важливості податків з раннього віку. В Україні ж освіта у цій сфері залишається на недостатньому рівні, що ускладнює боротьбу з податковими правопорушеннями. Крім того, держава повинна активніше використовувати сучасні технології для взаємодії з платниками податків. Інтернет-платформи, мобільні додатки та інші інноваційні інструменти можуть не лише спрощувати процес сплати податків, але й підвищувати рівень прозорості податкової системи, що сприятиме зростанню довіри до держави.

Соціально-психологічний фактор податкової безпеки також включає моральну відповідальність бізнесу, який є важливим елементом економіки будь-якої країни. Добросовісне виконання податкових зобов'язань підприємствами має стати нормою, а не винятком. Для цього держава повинна створювати сприятливі умови для ведення бізнесу, зокрема забезпечувати стабільність податкового законодавства та прозорість податкових процедур. Водночас, необхідно впроваджувати механізми заохочення для компаній, які демонструють високу податкову дисципліну,

такі як зниження податкового навантаження або доступ до державних програм підтримки. Такий підхід сприятиме формуванню культури відповідального бізнесу, яка є важливою складовою податкової безпеки.

Усі ці загрози потребують ефективних і комплексних заходів для їх подолання. Зокрема, необхідно зміцнити податкову дисципліну через посилення контролю, удосконалення податкового адміністрування і забезпечення прозорості у використанні бюджетних коштів. Держава має створювати сприятливі умови для чесного ведення бізнесу, знижуючи адміністративний тиск і водночас посилюючи відповідальність за порушення податкового законодавства. Також важливо розвивати міжнародне співробітництво у сфері обміну інформацією, боротьби з офшорними схемами та ухиленням від оподаткування. Але найважливішим принципом залишається формування податкової культури через освітні та інформаційні кампанії, які сприятимуть усвідомленню кожним громадянином важливості податків для добробуту всієї країни [45].

Отже, податкова безпека держави є основою її економічної стабільності, тому її забезпечення має бути одним із пріоритетних завдань для України. Лише через подолання існуючих загроз і створення ефективної, прозорої та справедливої податкової системи держава зможе гарантувати своє економічне процвітання і соціальну справедливість у довгостроковій перспективі.

2.3. Оцінка впливу податкових ризиків на фінансову безпеку України

Під податковими ризиками слід розуміти ймовірність втрати державою значної частини доходів через ухилення від сплати податків, корупцію в органах податкового адміністрування, недосконалості податкового законодавства та зовнішні впливи, що зумовлюють зниження ефективності

функціонування податкової системи. Ці ризики не лише ставлять під сумнів здатність держави забезпечувати свої фіскальні потреби, але й негативно впливають на інвестиційну привабливість країни, рівень довіри до урядових структур, а також можуть призводити до соціальної напруги через несправедливий розподіл податкового навантаження. У контексті України ці питання набувають особливої актуальності, враховуючи складні економічні обставини, пов'язані з наслідками військової агресії, економічною нестабільністю та необхідністю забезпечення фінансової стійкості держави в умовах глобальних викликів.

Таблиця 2.2.

Вплив податкових ризиків на фінансову безпеку України

Фактори	**Опис**
Податкові ризики	Втрата доходів через ухилення від сплати податків, корупцію, недосконалість законодавства та зовнішні впливи.
Ухилення від сплати податків	Приховування доходів, тіньова економіка, використання трансфертного ціноутворення та офшорних зон.
Недосконалість податкового законодавства	Складність, суперечливість, часті зміни законодавства; стимулювання тіньової економіки та бар’єри для малого й середнього бізнесу.
Корупція в податкових органах	Хабарництво, вибіркове застосування норм, зниження довіри до держави, обмеження бюджетних надходжень.
Зовнішні фактори	Вплив глобалізації, мобільність капіталу, транснаціональні податкові схеми, зменшення податкових надходжень.

Проблема ухилення від сплати податків є одним із найскладніших викликів, які стоять перед податковими системами багатьох країн світу. Це явище впливає не лише на економічну стабільність, але й на соціальну рівновагу, оскільки обмежує можливості держави виконувати свої функції і створює нерівні умови для платників податків. Ухилення від сплати податків

набуло системного характеру і проявляється як у внутрішньому економічному середовищі, так і в міжнародному контексті. На внутрішньому рівні проблема полягає у поширенні практик, які дозволяють підприємствам і фізичним особам уникати виконання своїх податкових зобов'язань. Це може включати приховування реальних доходів, використання нелегального ринку праці або маніпуляції з бухгалтерською звітністю для мінімізації оподаткування. Наприклад, підприємства часто вдаються до заниження вартості товарів чи послуг, що дозволяє їм скоротити податкову базу, або використовують фіктивні угоди для зменшення зобов'язань перед бюджетом. Такі дії створюють значний дефіцит доходів державного бюджету, обмежуючи можливості фінансування ключових соціальних програм і національних проектів [50].

Водночас зовнішній фактор проблеми ухилення від сплати податків має не менш важливе значення. У глобалізованому світі підприємства все частіше використовують можливості, які надають міжнародні фінансові інструменти і низькоподаткові юрисдикції. Трансфертне ціноутворення, наприклад, стало одним із найпоширеніших механізмів оптимізації податкових зобов'язань. Завдяки встановленню внутрішньогрупових цін між підконтрольними компаніями, корпорації можуть штучно знижувати прибуток у країнах із високим рівнем оподаткування і переводити його в юрисдикції з нижчими податковими ставками. Це дозволяє компаніям мінімізувати податкові витрати, але водночас завдає значної шкоди економікам тих країн, де вони фактично здійснюють свою діяльність. Крім того, використання офшорних зон як місць для реєстрації компаній і зберігання капіталу є ще одним поширеним способом уникнення оподаткування. Ці юрисдикції пропонують мінімальні податкові ставки, а також високий рівень конфіденційності, що робить їх привабливими для тих, хто прагне приховати свої доходи від національних податкових органів.

Наслідки ухилення від сплати податків для фінансової безпеки держави є надзвичайно серйозними. Передусім це явище призводить до втрати

значної частини доходів бюджету, що обмежує можливості фінансування ключових сфер економіки. Наприклад, недостатнє фінансування медицини, освіти чи оборони безпосередньо впливає на рівень життя громадян і загальну стабільність суспільства. Дефіцит бюджетних коштів змушує державу шукати додаткові джерела фінансування, що може призводити до зростання державного боргу або збільшення податкового навантаження на добросовісних платників податків. Це, у свою чергу, створює додатковий тиск на економіку і поглиблює нерівність між різними групами населення. Добросовісні платники податків опиняються в умовах, коли їм доводиться нести більший фінансовий тягар через недобросовісну поведінку інших, що породжує відчуття несправедливості і підриває довіру до податкової системи [53].

Окрім цього, ухилення від сплати податків підриває основи фінансової стабільності держави. Зниження бюджетних надходжень зменшує можливості держави для здійснення інвестицій у розвиток інфраструктури, науки, інновацій та інших сфер, які є ключовими для економічного зростання. Це також ускладнює виконання соціальних зобов’язань, таких як виплата пенсій, соціальної допомоги чи забезпечення доступу до якісної освіти і медицини. У довгостроковій перспективі такі наслідки можуть призводити до зниження конкурентоспроможності країни на міжнародній арені, посилення соціальної напруженості і політичної нестабільності.

Ефективна боротьба з ухиленням від сплати податків потребує комплексного підходу, який включає як посилення внутрішнього контролю за дотриманням податкового законодавства, так і міжнародне співробітництво у сфері обміну податковою інформацією. На внутрішньому рівні важливо забезпечити прозорість і автоматизацію податкових процедур, що зменшить можливості для маніпуляцій і зловживань. Наприклад, використання сучасних технологій, таких як блокчейн чи штучний інтелект, може значно підвищити ефективність виявлення податкових порушень і знизити адміністративні витрати. Крім того, необхідно впроваджувати

програми підвищення податкової культури серед населення і бізнесу, які сприятимуть формуванню відповідального ставлення до виконання податкових зобов’язань.

На міжнародному рівні важливо активізувати співробітництво у сфері боротьби з ухиленням від сплати податків. Зокрема, укладення угод про обмін податковою інформацією між країнами може значно ускладнити використання офшорних зон для приховування доходів. Крім того, міжнародні організації, такі як Організація економічного співробітництва та розвитку, відіграють важливу роль у розробці стандартів і рекомендацій для боротьби з транснаціональними схемами ухилення від оподаткування. Впровадження єдиних підходів до оподаткування міжнародних корпорацій, таких як глобальний мінімальний податок, може стати важливим кроком на шляху до вирішення цієї проблеми [55].

Недосконалість податкового законодавства України є однією з ключових проблем, що значно посилює податкові ризики, перешкоджаючи ефективному функціонуванню як державної фінансової системи, так і бізнесу. У сучасних умовах, коли економіка країни перебуває у стані трансформації, а зовнішні виклики, зокрема війна та глобальна економічна нестабільність, впливають на всі принципи суспільного життя, податкове законодавство виступає важливим інструментом забезпечення стабільності. Проте в Україні цей інструмент часто виявляється неефективним через свою складність, непослідовність та суперечливість. Часті зміни в Податковому кодексі, що здійснюються без належного врахування економічної реальності та прогнозування наслідків, створюють правову невизначеність для платників податків. Відсутність чітких норм і правил, які б регламентували процедури адміністрування податків, лише посилює ситуацію, роблячи податкову систему недружньою до бізнесу. У таких умовах податкові органи часто використовують невизначеність для власних інтересів, а бізнес змушений вдаватися до маніпуляцій, що формує замкнуте коло фінансових

зловживань. Це, у свою чергу, знижує рівень довіри до податкової системи, а відповідно і до державних інституцій в цілому.

Суттєвою проблемою є недоліки в імплементації законодавчих актів. Навіть за наявності теоретично прийнятних норм, які могли б стати основою для ефективного податкового адміністрування, їх реальне впровадження стикається з багатьма труднощами. Недостатня кваліфікація персоналу податкових органів, корупція та вплив зовнішніх чинників, зокрема політичного втручання, призводять до того, що багато законодавчих ініціатив залишаються лише на папері або реалізуються частково. Це створює сприятливе середовище для розвитку тіньової економіки, яка, за оцінками експертів, є однією з найбільших у Європі. Тіньова економіка не лише зменшує обсяг податкових надходжень до бюджету, але й породжує соціальну несправедливість, коли законослухняні платники податків вимушені нести більший фінансовий тягар, компенсуючи втрати держави. Таким чином, недоліки податкового законодавства та його імплементації стають не лише юридичною, але й соціальною проблемою, що загрожує економічній стабільності та соціальній злагоді [57].

Окрім того, складна структура податкової системи України та високий рівень бюрократії створюють значні перешкоди для розвитку малого та середнього бізнесу. Ці сегменти бізнесу традиційно вважаються основними драйверами економічного зростання, оскільки забезпечують зайнятість населення, сприяють інноваціям та підвищують конкурентоспроможність економіки. Проте в Україні дрібні підприємці змушені витрачати значні ресурси, зокрема час та кошти, на виконання податкових зобов’язань, що знижує їхню конкурентоспроможність порівняно з великими компаніями. Бюрократичні процедури, що супроводжують сплату податків, подання звітності та отримання податкових пільг, стають вагомим бар’єром для розвитку цього сектора. У результаті багато підприємств обирають нелегальні методи діяльності, що знову ж таки сприяє розвитку тіньової економіки. Ця ситуація створює замкнене коло, в якому недосконалість

податкової системи підштовхує бізнес до зловживань, а податкові органи, зі свого боку, не в змозі ефективно контролювати ситуацію через внутрішні недоліки та системну корупцію.

Недосконалість податкового законодавства також негативно впливає на інвестиційний клімат в Україні. Іноземні інвестори, які могли б стати джерелом додаткових фінансових надходжень та сприяти модернізації економіки, часто уникають вкладень через правову невизначеність та ризики, пов’язані з податковою системою. Високий рівень бюрократії, часті зміни в законодавстві та непрозорість податкових процедур змушують інвесторів шукати більш стабільні юрисдикції. Це позбавляє Україну можливості отримати стратегічних партнерів, які могли б сприяти виходу на зовнішні ринки, створенню нових робочих місць та збільшенню податкових надходжень. Таким чином, податкові ризики, спричинені недоліками законодавства, мають довгострокові негативні наслідки для економіки, які важко компенсувати за умов нинішньої нестабільності [54].

Корупція в податкових органах є однією з найбільших загроз для фінансової безпеки України, адже вона не лише послаблює економічну стабільність держави, а й створює умови для систематичного порушення принципів справедливості та прозорості у податкових відносинах. Систематичне зловживання службовим становищем, хабарництво та вибіркове застосування податкових норм перетворюють податкову систему на інструмент, що працює не на благо суспільства, а на задоволення інтересів окремих осіб або груп. У такій ситуації бізнес, особливо малий та середній, опиняється в нерівних умовах, коли одні підприємці змушені сплачувати всі податки у повному обсязі, а інші мають можливість уникати оподаткування через корупційні домовленості з представниками податкових органів. Це не лише посилює податкове навантаження на законослухняних платників податків, а й знижує їхню конкурентоспроможність на ринку. Така ситуація формує атмосферу недовіри до державних інституцій, адже корупція у сфері оподаткування стає символом неспроможності влади забезпечити рівні умови

для всіх учасників економічного процесу. Зрештою, цей процес негативно впливає не лише на бізнес, а й на суспільство загалом, посилюючи соціальну напругу та породжуючи відчуття несправедливості.

Корупційні практики у податковій системі мають далекосяжні наслідки, які виходять за межі суто економічних питань. Одним із найсерйозніших є зниження довіри населення до держави та її інститутів, що має потенційно руйнівні соціальні наслідки. Коли громадяни спостерігають за тим, як окремі підприємці та посадовці користуються своїми зв'язками для уникнення оподаткування або отримання неправомірних переваг, це формує уявлення про корупцію як про норму. Такий стан речей демотивує чесних громадян і підприємців дотримуватися законодавства, оскільки вони не бачать сенсу в дотриманні правил у системі, яка сама по собі функціонує несправедливо. У результаті корупція не лише підриває ефективність податкової системи, а й сприяє розмиванню моральних основ суспільства, де закон перестає сприйматися як справедливий інструмент регулювання відносин. Це може мати катастрофічні наслідки для держави, яка потребує активної підтримки своїх громадян у процесі впровадження реформ, адже без довіри до влади будь-які ініціативи, спрямовані на зміцнення економіки або підвищення добробуту населення, приречені на провал.

Корупція у податкових органах також має прямий негативний вплив на державний бюджет, зменшуючи обсяги надходжень і обмежуючи можливості фінансування важливих соціально-економічних програм. Через корупційні домовленості значна частина податкових платежів не потрапляє до державної казни, а осідає в кишенях недобросовісних посадовців. Це створює ситуацію, коли держава змушена покладатися на зовнішні кредити або збільшувати податковий тиск на сумлінних платників податків, щоб компенсувати втрати. Така практика не лише посилює фінансове навантаження на законослухняних громадян і бізнес, а й робить економіку більш вразливою до зовнішніх шоків. Крім того, відсутність достатнього фінансування обмежує можливості держави у впровадженні довгоочікуваних реформ, таких як модернізація

інфраструктури, розвиток соціальних послуг або підтримка ключових секторів економіки. У результаті корупція стає не лише моральною чи правовою проблемою, а й стратегічним викликом, який ставить під загрозу майбутнє країни [52].

Особливо тривожним є те, що корупція в податковій сфері стає структурною проблемою, яку важко викорінити без системних змін. Складність цієї проблеми полягає у тому, що вона охоплює не лише окремих посадовців, але й цілу систему взаємозалежних відносин, які підтримують корупційні практики. Вибіркове застосування податкових норм, створення штучних перешкод для бізнесу або сприяння певним компаніям за хабарі стають нормою у функціонуванні податкових органів. Це не лише підриває довіру до них, а й сприяє виникненню нових форм тіньової економіки, яка становить серйозну загрозу для економічної стабільності України. Така ситуація ускладнює інвестиційний клімат, оскільки іноземні інвестори, які могли б стати джерелом додаткових фінансових ресурсів та сприяти зростанню економіки, уникають вкладень у країну з високим рівнем корупції. Це обмежує можливості України розвивати стратегічні галузі, створювати нові робочі місця та інтегруватися у світові ринки.

Потрібно відзначити, що зовнішні фактори, які посилюють податкові ризики в Україні, є однією з найбільш складних і суперечливих проблем, з якими стикається держава у сучасних умовах глобалізації. Глобалізація, яка стала одним із ключових чинників світового розвитку, приносить із собою як значні можливості, так і серйозні виклики для національних економік. Зокрема, це стосується сфери оподаткування, де зростання мобільності капіталу, трудових ресурсів і технологій створює нові передумови для ухилення від сплати податків і використання транснаціональних податкових схем. У такому середовищі великі корпорації отримують можливість мінімізувати свої податкові зобов’язання, використовуючи переваги відсутності єдиного глобального регулювання податкових питань. Для України, яка знаходиться в стані постійної фінансової нестабільності, такі

тенденції стають критично небезпечними, оскільки вони підривають основи державної фінансової системи та значно зменшують надходження до бюджету, що унеможливлює належне фінансування соціально-економічних програм і реформ [56].

Однією з основних проблем, пов’язаних із глобалізацією у сфері оподаткування, є транснаціональні податкові схеми, які дозволяють великим компаніям переносити свої прибутки в юрисдикції з низьким рівнем оподаткування або повністю уникати податкових зобов’язань. Такі схеми, наприклад, включають використання офшорних зон, міжнародних трастів і договорів про уникнення подвійного оподаткування, які в певних випадках стають інструментами для легалізації податкових ухилень. У глобальному масштабі ці процеси завдають шкоди багатьом країнам, але для України, яка бореться з економічними викликами, спричиненими війною, корупцією та структурними дисбалансами, втрата значних податкових надходжень є надзвичайно відчутною. Брак ресурсів для фінансування соціальних, інфраструктурних і оборонних потреб створює додатковий тиск на державу, яка змушена компенсувати втрати шляхом посилення податкового навантаження на законослухняних громадян і бізнес, що, своєю чергою, спричиняє додаткові соціальні та економічні напруження.

Ще однією важливою складовою проблеми є зростаюча мобільність трудових ресурсів, яка ускладнює адміністрування податків і контроль за їх сплатою. В умовах глобалізації дедалі більше працівників мають можливість працювати в інших країнах або виконувати завдання дистанційно, що ускладнює визначення юрисдикції оподаткування їхніх доходів. Для України, де трудова міграція є одним із ключових соціальних явищ, ця проблема набуває особливого значення. Велика частина трудових мігрантів працює за кордоном, але їхні доходи часто залишаються поза межами податкової системи України, що призводить до втрат для бюджету. Водночас існує значна проблема ухилення від сплати податків з боку тих, хто залишається в країні, але працює на іноземних замовників у форматі фрилансу або

використовує цифрові платформи для отримання доходів. Ці тенденції свідчать про необхідність адаптації національного податкового законодавства до нових умов, однак цей процес є вкрай повільним і стикається з численними перешкодами, зокрема бюрократією, корупцією та нестачею політичної волі [58].

Варто також звернути увагу на вплив міжнародних організацій і глобальних ініціатив, спрямованих на боротьбу з ухиленням від сплати податків, таких як BEPS (Base Erosion and Profit Shifting). Хоча участь України у цих ініціативах є важливим кроком у напрямку інтеграції до міжнародної податкової системи, їх імплементація часто супроводжується значними труднощами. Це пов’язано як із нестачею експертного потенціалу, так і з внутрішньою опозицією з боку певних груп, які зацікавлені у збереженні статус-кво. У результаті глобальні рекомендації часто залишаються на папері, тоді як реальні механізми боротьби з податковими ризиками залишаються недосконалими або зовсім не застосовуються. Така ситуація не лише знижує ефективність міжнародного співробітництва, а й ставить під сумнів здатність України адаптуватися до нових викликів у сфері оподаткування.

З метою мінімізації податкових ризиків і зміцнення фінансової безпеки України необхідно впроваджувати комплексні заходи, спрямовані на реформування податкової системи. Це передбачає не лише вдосконалення податкового законодавства та спрощення податкових процедур, але й посилення відповідальності за порушення податкового законодавства, впровадження прозорих механізмів податкового адміністрування та боротьбу з корупцією. Крім того, важливим є створення ефективної системи моніторингу податкових ризиків, яка дозволить своєчасно виявляти та усувати потенційні загрози. Не менш важливим є міжнародне співробітництво у сфері боротьби з податковими зловживаннями, включаючи обмін інформацією між податковими органами різних країн та гармонізацію податкових політик [51].

Отже, податкові ризики становлять серйозну загрозу для фінансової безпеки України, оскільки вони впливають на всі принципи функціонування економіки та державного управління. Для мінімізації цих ризиків необхідні системні зусилля, спрямовані на удосконалення податкової системи, боротьбу з корупцією, спрощення процедур адміністрування та забезпечення прозорості податкових процесів. Тільки за умов ефективної реалізації цих заходів Україна зможе зміцнити свою фінансову безпеку, забезпечити сталий економічний розвиток та підвищити рівень довіри населення до держави.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

3.1. Удосконалення податкової політики як засіб зміцнення податкової безпеки

В Україні питання удосконалення податкової політики стає дедалі актуальнішим, особливо в умовах економічної нестабільності, викликаної війною, глобальними економічними кризами та внутрішніми структурними проблемами. Саме через механізм податкової політики можливо досягти зміцнення податкової безпеки, яка є невід'ємною складовою національної безпеки. Водночас, це завдання вимагає комплексного підходу, що враховує особливості української економіки, потреби громадян і виклики сучасного світу [53].

Податкова політика в Україні має суттєві недоліки, які потребують усунення. По-перше, існує проблема нерівномірного податкового навантаження, що ставить у невигідне становище малий і середній бізнес, порівняно з великими корпораціями. Через це значна частина підприємців вимушена працювати у тіні, уникаючи податкових зобов’язань, що суттєво зменшує надходження до державного бюджету. По-друге, чинна податкова система характеризується низьким рівнем прозорості та прогнозованості, що створює додаткові ризики для інвесторів і підприємців. Відсутність стабільних податкових правил та часті зміни у законодавстві погіршують бізнес-клімат, змушуючи багатьох суб'єктів господарювання згортати свою діяльність або переводити її за кордон. По-третє, механізми адміністрування податків в Україні залишаються надмірно бюрократизованими і складними, що створює підґрунтя для корупції, зловживань та інших негативних явищ.

Удосконалення податкової політики потребує запровадження структурних змін, які мають ґрунтуватися на принципах справедливості, прозорості та ефективності. Одним із першочергових завдань є зменшення тіньового сектору економіки, що можливо досягти завдяки зниженню

податкового навантаження та спрощенню податкового адміністрування. Прозорі й зрозумілі правила гри, які забезпечують рівні умови для всіх учасників ринку, стануть важливим стимулом для легалізації доходів та повернення бізнесу з тіні. Крім того, необхідно забезпечити максимальну цифровізацію податкових процесів, що дозволить скоротити час і ресурси, які витрачаються на виконання податкових обов'язків, а також зменшить корупційні ризики.

Значну увагу слід приділити податковому стимулюванню інновацій та розвитку стратегічних галузей економіки. Запровадження спеціальних податкових пільг для високотехнологічних компаній, екологічно чистих виробництв та аграрного сектору сприятиме прискоренню економічного зростання, підвищенню рівня зайнятості та розширенню бази оподаткування. Водночас важливо уникати надмірного використання податкових пільг, оскільки це може призвести до бюджетних втрат і створення умов для недобросовісної конкуренції. У цьому контексті слід враховувати досвід провідних країн світу, де податкова політика є гнучким інструментом, що адаптується до потреб економіки та суспільства.

Ще одним важливим напрямом є вдосконалення міжнародного податкового співробітництва. Україна має активно впроваджувати механізми протидії трансфертному ціноутворенню, агресивному податковому плануванню та ухиленню від сплати податків міжнародними корпораціями. Участь у глобальних ініціативах, таких як BEPS (Base Erosion and Profit Shifting), а також укладення двосторонніх угод про уникнення подвійного оподаткування сприятимуть зменшенню витоку фінансових ресурсів з країни та підвищенню ефективності податкового контролю [55].

Зміцнення податкової безпеки України неможливе без створення ефективної системи моніторингу та оцінки податкових ризиків. У цьому контексті важливим є використання сучасних аналітичних інструментів і методів, що дозволяють прогнозувати можливі загрози та вчасно реагувати на них. Створення інтегрованої бази даних про платників податків, зокрема із

застосуванням штучного інтелекту та великих даних, сприятиме більш точному визначенню ризиків та підвищенню ефективності податкового адміністрування.

Отже, удосконалення податкової політики є комплексним завданням, що потребує злагодженої роботи органів державної влади, бізнес-спільноти та громадянського суспільства. Лише за умови спільних зусиль можливо створити справедливу, прозору та ефективну податкову систему, яка стане основою економічної стабільності та добробуту країни. Реформування податкової системи має бути спрямоване на підтримку економічного зростання, стимулювання підприємницької діяльності та забезпечення соціальної справедливості, що у свою чергу сприятиме зміцненню податкової безпеки та національного суверенітету України.

3.2. Інструменти мінімізації податкових ризиків

Податкові ризики - це потенційні загрози для виконання податкових зобов'язань, які виникають внаслідок недосконалості законодавства, помилок у його застосуванні, недоліків адміністрування податків або ж через складнощі у функціонуванні бізнесу. В Україні ця проблема є особливо актуальною з огляду на складні економічні умови, значну тінізацію економіки та високий рівень бюрократизації процесів податкового контролю. Мінімізація податкових ризиків стає одним із ключових завдань для суб'єктів господарювання, державних органів і суспільства загалом. Інструменти мінімізації таких ризиків включають як законодавчі ініціативи, так і адміністративні, технологічні та управлінські заходи, які забезпечують баланс між інтересами платників податків і держави.

Таблиця 3.1.

Інструменти мінімізації податкових ризиків в Україні

Інструмент	**Опис**	**Очікувані результати**
Вдосконалення податкового законодавства	Гармонізація норм із міжнародними стандартами, зменшення суперечливості та частих змін.	Зниження юридичних ризиків, підвищення прозорості та передбачуваності системи.
Цифровізація податкового адміністрування	Автоматизація подання звітності, моніторингу та контролю за допомогою електронних платформ і сучасних технологій.	Зменшення помилок, зниження корупції, спрощення адміністрування для платників податків.
Розвиток системи податкового консультування	Надання платникам доступу до кваліфікованих консультацій, підвищення податкової грамотності через навчальні програми.	Підвищення обізнаності, зменшення помилок у виконанні податкових зобов'язань.
Ефективний податковий контроль	Запровадження ризикоорієнтованого підходу, акцент на запобігання порушенням замість виключно покарань.	Зменшення штрафів, підвищення довіри до контролюючих органів.
Міжнародне податкове співробітництво	Участь у глобальних ініціативах, таких як боротьба з агресивним податковим плануванням і ухиленням від сплати податків, обмін інформацією.	Зменшення витоку фінансів, покращення прозорості міжнародних операцій.

Серед найважливіших інструментів мінімізації податкових ризиків є вдосконалення податкового законодавства, яке має бути чітким, прозорим і передбачуваним. У сучасних умовах податкове законодавство України все ще характеризується частими змінами, суперечливістю норм і складністю їх застосування, що створює підґрунтя для помилок і різного трактування законодавчих вимог. Податковий кодекс, який мав стати фундаментом

податкової реформи, потребує подальшої гармонізації з міжнародними стандартами та уточнення положень, які викликають найбільше дискусій. Створення стабільного законодавчого поля, яке враховує інтереси як платників податків, так і держави, є ключовим кроком у мінімізації податкових ризиків. У цьому контексті важливу роль відіграє також взаємодія з міжнародними організаціями, що допомагають адаптувати українське законодавство до вимог глобальної економіки.

Не менш важливим є впровадження сучасних технологій у систему адміністрування податків, які здатні значно скоротити ризики помилок і зловживань. Цифровізація податкових процесів є одним із основних напрямів реформування податкової системи України, адже автоматизація процедур подання звітності, обробки даних і контролю зменшує суб'єктивність у прийнятті рішень і підвищує ефективність системи. Використання електронного кабінету платника податків, запровадження сучасних систем моніторингу та аналізу даних, а також інтеграція цифрових платформ дозволяють не лише спростити виконання податкових зобов'язань, але й знизити ризики невиконання через технічні чи організаційні проблеми. Водночас впровадження цифрових технологій має супроводжуватися посиленням захисту персональних даних та інформації, оскільки будь-які порушення конфіденційності можуть стати джерелом додаткових ризиків [57].

Значну роль у мінімізації податкових ризиків відіграє розвиток ефективної системи податкового консультування, яка може забезпечити платників податків необхідними знаннями та підтримкою у вирішенні складних питань. У цьому питанні важливою є роль як державних органів, так і приватного сектору. Податкові консультанти, аудиторські фірми та юридичні компанії допомагають бізнесу орієнтуватися в складному податковому полі, запобігаючи помилкам, які можуть призвести до санкцій або втрати репутації. Крім того, держава має сприяти підвищенню податкової грамотності громадян і підприємців, забезпечуючи доступ до актуальної

інформації та організовуючи навчальні програми, що дозволяють уникати ризиків, пов’язаних із незнанням законодавства.

Ще одним важливим інструментом мінімізації податкових ризиків є створення ефективної системи податкового контролю, яка орієнтується на запобігання порушенням, а не лише на їх виявлення та покарання. Сучасний підхід до податкового контролю має базуватися на принципах партнерства між державою та платниками податків, де основним завданням є забезпечення правильності виконання податкових зобов’язань, а не максимізація штрафів. Для цього важливо впроваджувати ризикоорієнтовані підходи, які дозволяють зосереджувати зусилля контролюючих органів на найбільш вразливих секторах і ситуаціях. Крім того, посилення антикорупційних заходів у сфері податкового контролю є критично важливим для підвищення довіри до податкової системи.

Необхідно також звернути увагу на розвиток міжнародного співробітництва у сфері оподаткування, адже глобалізація економіки створює нові виклики для податкових систем. Участь України в міжнародних ініціативах, спрямованих на боротьбу з агресивним податковим плануванням, ухиленням від сплати податків і трансфертним ціноутворенням, дозволяє знизити ризики, пов’язані з втратою податкових надходжень через міжнародні схеми оптимізації. Впровадження міжнародних стандартів податкового контролю та участь у глобальних інформаційних обмінах допомагають забезпечити прозорість і підзвітність міжнародних економічних операцій.

Отже, мінімізація податкових ризиків в Україні є складним, але необхідним процесом, який потребує комплексного підходу та тісної співпраці між державними органами, бізнесом і громадянським суспільством. Використання сучасних технологій, вдосконалення законодавства, розвиток податкового консультування, запровадження ризикоорієнтованого підходу до контролю та посилення міжнародного співробітництва є основними напрямами, які дозволять забезпечити ефективне функціонування податкової

системи та зменшити ризики для всіх її учасників. Лише за умови системних змін і впровадження найкращих практик Україна зможе створити податкову систему, яка стане інструментом стимулювання економічного розвитку та забезпечення соціальної справедливості.

3.3. Перспективи інтеграції міжнародного досвіду в забезпечення податкової безпеки України

У сучасному світі глобалізації та постійного обміну інформацією між державами забезпечення податкової безпеки вже не може бути ефективним без використання міжнародного досвіду. У зв’язку з цим питання інтеграції найкращих практик з інших країн у податкову систему України набуває особливої актуальності. Враховуючи унікальність податкової системи кожної держави, Україна має не лише переймати окремі методики, а й адаптувати їх до своїх реалій. У світлі цього важливо розглянути, як міжнародний досвід може бути інтегрований у забезпечення податкової безпеки, які проблеми можуть виникнути на цьому шляху та які перспективи відкриваються перед Україною в контексті такої інтеграції [60].

Інтеграція міжнародного досвіду у сферу податкової безпеки передбачає застосування найкращих світових практик у таких напрямках, як адміністрування податків, боротьба з ухиленням від сплати податків, цифровізація податкової системи, а також створення сприятливого середовища для платників податків. Одним із головних факторів є боротьба з ухиленням від сплати податків, що стає дедалі актуальнішим завданням у контексті розвитку транснаціональних корпорацій та цифрової економіки. На міжнародній арені вже давно діє принцип обміну податковою інформацією між країнами, що значно ускладнює можливості приховування доходів. Впровадження цього принципу в Україні допомогло б зменшити обсяги тіньової економіки, але для цього необхідно створити ефективну

інфраструктуру обміну даними, що враховуватиме як технічні, так і правові принципи.

Цифровізація податкової системи є ще одним напрямком, у якому міжнародний досвід може стати вирішальним для забезпечення податкової безпеки України. Наприклад, багато країн уже запровадили електронні платформи, які дозволяють максимально спростити процес декларування доходів і сплати податків. Це не лише сприяє підвищенню прозорості системи, але й знижує рівень корупції, оскільки людський фактор у податкових процедурах мінімізується. У той же час, впровадження подібних технологій в Україні потребує значних інвестицій та змін у нормативно-правовій базі, що є викликом для країни з обмеженими фінансовими ресурсами [61].

Особливої уваги заслуговує питання адаптації міжнародного досвіду до українських реалій. Так, однією з найпоширеніших проблем є низький рівень податкової культури серед населення та бізнесу, що ускладнює процес впровадження інновацій. У країнах з високим рівнем податкової безпеки традиційно велике значення приділяється формуванню податкової культури через освіту та пропаганду важливості сплати податків як соціальної відповідальності. В Україні варто запровадити подібні програми, які б стимулювали громадян до виконання своїх податкових обов’язків, але це потребує часу та координації між різними державними органами.

Не менш важливим принципом є вдосконалення правової бази у сфері оподаткування. У багатьох країнах, що є прикладами для наслідування, податкове законодавство є прозорим і стабільним, що забезпечує передбачуваність дій держави та знижує ризики для бізнесу. В Україні, на жаль, податкове законодавство часто змінюється, що створює невизначеність і ускладнює планування для суб’єктів господарювання. Інтеграція міжнародного досвіду в цьому напрямку може передбачати створення спеціальних консультативних органів, які залучатимуть міжнародних експертів для розробки податкових реформ.

Перспективи інтеграції міжнародного досвіду в забезпечення податкової безпеки України безпосередньо залежать від політичної волі, економічної ситуації та міжнародної співпраці. З одного боку, впровадження нових підходів може зіткнутися з опором через недостатню готовність інституцій та громадян. З іншого боку, наявність міжнародної підтримки, зокрема з боку ЄС та інших фінансових організацій, може стати каталізатором для позитивних змін. Такі інструменти, як технічна допомога, консультації та гранти, можуть суттєво прискорити процес реформування податкової системи України, сприяючи її наближенню до європейських стандартів [63].

Отже, інтеграція міжнародного досвіду в забезпечення податкової безпеки України є складним, але необхідним процесом. Вона вимагає ретельного аналізу, стратегічного підходу та врахування специфіки українського суспільства й економіки. Успіх цього процесу залежатиме від здатності держави ефективно використовувати доступні ресурси, виявляти слабкі місця та впроваджувати передові практики, які вже довели свою ефективність у світовому контексті. Якщо всі ці принципи будуть враховані, Україна зможе суттєво підвищити рівень своєї податкової безпеки, що стане запорукою стабільності та процвітання в майбутньому.

ВИСНОВКИ

Отже, згідно поставлених завдань та за результатами дослідження ми дійшли наступних висновків:

1. Податкова безпека є одним із ключових елементів фінансової безпеки держави, яка забезпечує стабільність економічного розвитку та фінансову незалежність країни. Це явище можна визначити як стан захищеності податкової системи від внутрішніх та зовнішніх загроз, що забезпечує повне і своєчасне надходження податкових платежів до бюджету. В основі податкової безпеки лежить ефективна система адміністрування податків, прозорість податкової політики та злагоджена взаємодія між державою, бізнесом і громадянами. Податкова безпека передбачає мінімізацію податкових ризиків, пов'язаних з ухиленням від сплати податків, тіньовою економікою, трансфертним ціноутворенням і корупцією. Забезпечення податкової безпеки сприяє не лише зміцненню фінансової стійкості держави, але й стимулюванню інвестиційної активності та підвищенню довіри до державних інститутів.

2. Податкова безпека є важливою складовою фінансової безпеки держави, яка безпосередньо впливає на ефективність функціонування національної економіки. Вона забезпечує фінансову стабільність через своєчасне формування доходів бюджету, необхідних для виконання соціально-економічних програм та обслуговування державного боргу. Податкова безпека є тісно пов'язаною з іншими питаннями фінансової безпеки, такими як банківська, валютна та інвестиційна безпека, створюючи єдиний механізм захисту фінансової системи від загроз. Високий рівень податкової безпеки сприяє посиленню суверенітету держави, зменшенню її залежності від зовнішніх джерел фінансування та розвитку економічного потенціалу. У структурі фінансової безпеки податкова безпека виконує роль механізму, що забезпечує баланс між фіскальними інтересами держави та

економічними інтересами суспільства, сприяючи стабільності, прогнозованості та довгостроковому розвитку.

3. Оцінка рівня податкової безпеки є важливим інструментом моніторингу її стану та визначення ефективності податкової політики. Методологічні підходи до оцінки податкової безпеки ґрунтуються на використанні якісних і кількісних показників, що відображають стан податкової системи та її здатність протидіяти загрозам. Основними критеріями оцінки є рівень податкового навантаження, обсяги тіньової економіки, динаміка податкових надходжень, ступінь дотримання податкової дисципліни, а також ефективність боротьби з податковими злочинами. До сучасних методик оцінки належать економетричні моделі, системи індикаторів і аналіз сценаріїв, що дозволяють визначити вплив різних факторів на стан податкової безпеки. Особливу роль відіграє аналіз ризиків, пов’язаних з ухиленням від сплати податків, трансфертним ціноутворенням та міжнародними схемами уникнення оподаткування. Результати таких оцінок слугують основою для розробки стратегій підвищення рівня податкової безпеки, оптимізації податкової системи та мінімізації ризиків.

4. Податкова система України є важливою складовою економічного механізму держави, що забезпечує її фінансову стабільність та можливість виконання соціальних функцій. Серед основних особливостей функціонування податкової системи України можна виділити складну структуру податкового законодавства, значне податкове навантаження на бізнес, а також високу частку тіньової економіки. Однією з ключових проблем є недостатня прозорість та стабільність податкових правил, що створює бар'єри для залучення інвестицій. Крім того, важливим викликом залишається корупція в органах податкової служби, що знижує ефективність адміністрування податків. Останніми роками Україна активно впроваджує цифрові технології в сферу оподаткування, зокрема автоматизовані системи моніторингу ПДВ, що сприяють підвищенню рівня податкової дисципліни. Однак, залишається актуальним завдання реформування системи

оподаткування для створення сприятливого бізнес-середовища та забезпечення фінансової стабільності.

5. Основними загрозами податковій безпеці України є ухилення від сплати податків, функціонування тіньової економіки, корупція в податковій сфері, трансфертне ціноутворення та недосконаліть податкового законодавства. Ухилення від сплати податків, зокрема через використання офшорних зон, значно зменшує доходи державного бюджету, що ускладнює виконання соціальних програм. Тіньова економіка створює нерівні умови для суб'єктів господарювання, підриваючи конкурентоспроможність добросовісних платників податків. Корупція послаблює довіру до податкових органів і знижує ефективність фіскальної політики. Додатковою загрозою є нестабільність податкового законодавства, що провокує юридичну невизначеність і збільшує адміністративне навантаження на платників податків. Ці загрози потребують комплексного підходу до їх мінімізації через удосконалення законодавства, цифровізацію процесів і зміцнення антикорупційних механізмів.

6. Податкові ризики мають значний вплив на фінансову безпеку України, оскільки вони безпосередньо знижують обсяг бюджетних надходжень і погіршують макроекономічну стабільність. Зокрема, ухилення від сплати податків та нелегальний бізнес призводять до недофінансування важливих соціальних і економічних програм. Корупція та недостатня ефективність адміністрування податків зменшують довіру платників податків до державних органів, що може спричинити ще більше порушення податкової дисципліни. Нестабільність податкової політики та високий рівень бюрократизації створюють додаткові фінансові ризики для бізнесу, змушуючи компанії уникати інвестицій або переводити активи за кордон. Такі фактори посилюють залежність держави від зовнішніх кредитів, зменшуючи її фінансову незалежність. Для зменшення впливу податкових ризиків необхідно розробляти стратегії, що спрямовані на модернізацію

податкової системи, посилення контролю за податковими потоками та запровадження міжнародних стандартів у сфері оподаткування.

7. Удосконалення податкової політики є важливим механізмом зміцнення податкової безпеки, оскільки саме від її якості залежить ефективність формування державного бюджету та мінімізація податкових ризиків. Для України актуальними є заходи щодо спрощення податкового адміністрування, підвищення прозорості податкового законодавства та зменшення податкового навантаження на добросовісних платників. Впровадження стимулюючих податкових інструментів, таких як податкові пільги для інноваційних підприємств, зниження ставок податків на малий і середній бізнес, сприятиме економічному зростанню та детінізації економіки. Окрім цього, важливим напрямком є цифровізація податкових процесів, зокрема автоматизація податкового контролю та використання електронних сервісів для спрощення взаємодії між платниками податків і державними органами. Посилення відповідальності за порушення податкового законодавства, разом із запровадженням прозорих механізмів контролю, дозволить мінімізувати корупційні ризики та підвищити рівень податкової дисципліни.

8. Мінімізація податкових ризиків потребує комплексного підходу, що охоплює використання різноманітних інструментів. Серед ключових можна виокремити впровадження системи автоматизованого контролю за податковими надходженнями, наприклад, через механізм електронного адміністрування ПДВ. Важливим інструментом є створення прозорих процедур декларування та аудиту, що дозволяють зменшити можливості для маніпуляцій з податковими даними. Крім того, запровадження сучасних інформаційних технологій, таких як штучний інтелект для аналізу великих обсягів податкової інформації, підвищує ефективність виявлення та запобігання ухиленню від сплати податків. Іншим важливим інструментом є активна участь у міжнародних програмах обміну податковою інформацією, таких як CRS (Common Reporting Standard), що дозволяє боротися із

транснаціональними схемами уникнення оподаткування. Окрім того, освітні програми для платників податків сприяють підвищенню рівня їх обізнаності щодо дотримання податкового законодавства.

9. Інтеграція міжнародного досвіду в сфері податкової безпеки відкриває для України нові можливості для підвищення ефективності податкової системи та боротьби з ухиленням від сплати податків. Основними перспективами є впровадження міжнародних стандартів податкового адміністрування, таких як BEPS (Base Erosion and Profit Shifting), що сприяють мінімізації трансфертного ціноутворення та запобіганню виведенню прибутків до офшорів. Крім того, Україна може використовувати досвід розвинених країн у сфері цифровізації податкових процесів, що забезпечує підвищення прозорості та зниження витрат на адміністрування. Важливою складовою є співпраця з міжнародними організаціями, такими як Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), у рамках обміну інформацією про податкових резидентів. Запровадження електронного обміну даними з іншими країнами дозволить підвищити рівень податкової дисципліни та виявляти міжнародні схеми ухилення від сплати податків. У перспективі важливим завданням для України є створення сприятливих умов для інвесторів через гармонізацію податкового законодавства із законодавством ЄС та спрощення процедур оподаткування, що сприятиме інтеграції країни у світову економіку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Башлай, С. В., Нагорний, В. В. Концепція сталого розвитку економіки України в умовах євроінтеграції. Київ. 2021. с.71

2. Безрук, Д. І. Діджиталізація економіки в Україні: проблеми та перспективи. Вісник ЛТЕУ. Економічні науки, Київ. 2023 с.43-50.

3. Бойда, С. Інноваційні підходи до управління підприємствами в умовах діджиталізації економіки. Економіка та управління підприємствами, (1), Київ. 2022. с.85.

4. Борисова, Є. О. Аналіз впливу галузевих особливостей на фінанси суб’єктів господарювання. Київ. 2024. с.165

5. Булик, О. Стратегія відновлення економіки України після війни. Економіка та суспільство, Київ. 2023. С.48

6. Ведецький, А. Управління державним боргом України в період війни. Дніпро. 2023. с.281

7. Власюк, Н. І. Публічні фінанси України в умовах війни (Doctoral dissertation). Київ. 2023. с.145

8. Волкова, В. В., & Волкова, Н. І. Місцеві фінанси. Навчальний посібник. Київ. 2022. с.234

9. Волкова, В., & Дмитренко, Т. Децентралізовані фінанси: їх розвиток у сучасній фінансовій системі та ризики, які вони спричиняють. Grail of Science, (12-13), Київ. 2022. с.71-80.

10. Ганечко, І. Г. Децентралізовані фінанси: нові можливості для малого та середнього бізнесу. Редакційна колегія: АА Мазаракі (відп. ред.), д-р екон. наук, проф., академік НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України; ОІ Міняйло, канд. екон. наук, доц.; ГВ Блакита, д-р екон. наук, проф., 36. Київ. 2020. с.37

11. Горин, В. П., Дем'янишин, В. Г., Кириленко, О. П., Кізима, Т. О., Кнейслер, О. В., Кравчук, Н. Я., Спасів, Н. Я. Фінанси. Київ. 2024. с.81

12. Гудзь, Т. П. Фінанси українських підприємств: виклики сьогодення та способи реагування. Рекомендовано до друку протоколом засідання кафедри фінансів, банківської справи та страхування Херсонського національного технічного університету № 5 від 22 грудня 2020 р. Формування новітньої парадигми управління публічними та приватними, Київ. 2020. с.279.

13. Геєць, В. М. Економіка України в імперативах низьковуглецевого розвитку. Вісник НАН України. Дніпро. 2022 с.124

14. Гнедіна, К., & Сорока, А. Декарбонізація економіки як чинник забезпечення кліматично нейтрального майбутнього: сучасні виклики і перспективи в Україні та світі. Економіка та суспільство, Київ. 2023. с.54

15. Гончаренко, О. В., Багорка, Д. А., & Єфремов, Д. Ю. Інноваційний бізнес як детермінанта формування інклюзивної економіки. Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету, (1 (6)), Одеса. 2023 с. 7-14.

16. Гриценко, А. А. Національно укорінений розвиток економіки як локальна відповідь на глобальні геоекономічні зрушення. Економіка України, (4), Дніпро. 2023. с. 38-54.

17. Докієнко, Л. М. Цифрова трансформація фінансів підприємства. Підприємництво та інновації, (22), Київ. 2022. с.18-25.

18. Десятнюк, О., & Марченко, Л. Науково-методичні детермінанти податкової політики в умовах трансформації національної економіки. Світ фінансів, (4 (69)), 08-19. Київ. 2022. с.69

19. Денисенко, М. П., & Бреус, С. В. Імплементація світового досвіду в національну модель управління українською економікою. In The X International Science Conference «Topical issues, achievements and innovations of fundamental and applied sciences (pp. 80-85). Київ. 2021. с.245

20. Денисенко, М. П., & Бреус, С. В. Конкурентоспроможність економіки–запорука забезпечення сталого розвитку держави. In The 12th International scientific and practical conference «World science: problems,

prospects and innovations»(August 11-13, 2021) Perfect Publishing, Toronto, Canada (pp. 286-292). Київ. 2021. с.167

21. Долбнєва, Д. В. Вплив COVID-19 на економіку країн світу. Проблемы экономики, (1 (43)), Харків. 2020. с.20-26.

22. Західна, О., Круглякова, В., & Рахвал, І. Бюджетна політика України: стан, оцінювання, перспективи. Молодий вчений, (10 (122)), Дніпро. 2023. с.194-199.

23. Єфименко, Т. І. Гармонізація інформаційного середовища стресостійкості корпоративного сектору економіки. Економіка України, 66(6), Київ. 2023. с.3-22.

24. Забезпечення розвитку суб'єктів агропродовольчої галузі України в умовах формування інклюзивної економіки. Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету, (1 (6)), Дніпро. 2023 с. 25-32.

25. Карпінський, Б. А. Поведінкові фінанси як ефективний базис відображення раціональності й ірраціональності фінансових рішень у системі державотворчого патріотизму нації. Бизнес Информ, (6 (509)), Львів. 2020. с. 282-290.

26. Кізима, Т., Лободіна, З., Горин, В., & Кізима, А. Поведінкові фінанси як методологічний концепт дослідження сфери публічних фінансів в Україні. Світ фінансів, (4 (73)), 08-21. Київ. 2023. с.193

27. Кнейслер, О., Спасів, Н., & Кізима, Т. Фінанси об’єднаних територіальних громад у фінансовій системі України. Київ. 2020. с.317

28. Козинець, І. Г., & Берднік, С. С. Співвідношення понять “фінанси” та “фінансові ресурси”. Київ. 2021. с.64

29. Кравчук, Н., & Луцишин, О. Глобальні фінанси і FinTech: виклики, тренди та системні детермінанти розвитку. Київ. 2022. с.281

30. Крисоватий, А. І., Рязанова, Н. С., & Федосов, В. М. Інформація-фінанси-екаунтинг. Київ. 2022. с.134

31. Котляревський, Я. В., Мельниченко, А. А., Іваницька, О. М., Семенюк, Е. П., Князєв, С. І., & Мельников, О. В. Нова економіка: еволюція форм та методології досліджень. Наука та інновації. Львів. 2020. с.136

32. Кучер, А., Кучер, Л., & Пащенко, Ю. Циркулярна економіка в системі сталого розвитку аграрного сектора в умовах євроінтеграції. Економіка та суспільство, Київ. 2021. с.32

33. Купріна, Н. М. Забезпечення розвитку суб'єктів агропродовольчої галузі України в умовах формування інклюзивної економіки. Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету, (1 (6)), Харків. 2023. с. 25-32.

34. Лютий, І. О., & Мєдвєдкова, Н. С. Сучасна парадигма фінансової політики держави та особливості її реалізації в умовах війни на території України. Фінанси України, 6. Київ. 2023. с.255

35. Малій, О. Г., & Горох, О. В. Фінанси підприємств. Одеса. 2023. с.177

36. Марценюк, О. В., & Руда, О. Л. Державні фінанси в умовах глобалізаційних процесів. Київ. 2022. с.189

37. Маршук, Л., & Бурлака, М. Фінансова система України в умовах війни. Економіка та суспільство, Харків. 2022. с.44

38. Міщенко, В. С., & Нагаєва, Г. О. Фінанси. Дніпро. 2020. с.245

39. Мороз, Н. В., & Косик, В. М. Фінансова допомога Україні від міжнародних партнерів у період війни. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління, (5), Одеса. 2022. с.22-29

40. Мямлін, В. В. Фінансова рівновага виробництва і споживання як основа нормального функціонування економіки. Київ. 2021. с.72

41. Міщенко, В. І. Стратегічне управління процесами цифрової трансформації економіки. Економіка України, 1, Київ. 2022. с.67-81.

42. Миненко, С. В., & Лук’янова, В. Аналіз рівня цифрової трансформації економіки України та країн ЄС (Doctoral dissertation, Сумський державний університет). Київ. 2023 с.132

43. Нестерова, К. С., Щербата, М. Ю., & Гришова, Р. В. Ризики розвитку циркулярної моделі економіки в умовах нестабільності світового ринку. Бізнес Інформ, (1), Київ. 2023. с.48-53.

44. Ніколаєв, С. О., Ковальов, Б. Л., Гриценко, П. В., & Одеволе, О. О. Блокчейн як фактор цифрової трансформації економіки України. Київ. 2021 с.176

45. Нікіфоров, П., & Марич, М. Місце моралі у теоретичній схемі поведінкових фінансів: постановка проблеми. Економіка та суспільство, Київ. 2023. с.54

46. Павленко, Н. В., Виганяйло, С. М., & Пилипенко, Н. М. Детінізація економіки України як чинник економічного зростання. Київ. 2021. с.193

47. Павлюк, К. В., & Бартош, С. В. Вплив пандемії коронавірусу на місцеві фінанси: наслідки і перспективи. In Імперативи економічного зростання в контексті реалізації глобальних цілей сталого розвитку. Київський національний університет технологій та дизайну. Київ. 2021. с.147

48. Пацурківський, П., & Гаврилюк, Р. Війна Росії проти України та вітчизняні публічні фінанси. Law of Ukraine/Pravo Ukraini, (3). Дніпро. 2022. с.187

49. Плотніков, О. В. Фрагментація світової економіки: ризиковий фактор. Економіка України, 66(7), Одеса. 2023. с.31-42.

50. Ситник, Н., & Фелісєєв, В. А. Цифрові фінанси як інноваційний підхід до вдосконалення сектору фінансових послуг. Scientific collection «interconf, (90), Київ. 2021. с.76-80.

51. Стойко, О. Я.; Дема, Д. І. Фінанси. Київ. 2024. с.234

52. Степура, Т. Розвиток людського потенціалу в умовах кваліфізації економіки України: монографія. Умань: ВПЦ «Візаві»(Видавець Сочінський ММ). Київ. 2021. с.221

53. Супрунова, І. В. Державна політика у сфері детінізації національної економіки як структурної складової державної безпеки. Київ. 2021. с.145

54. Фокіна-Мезенцева, К. В., & Саюн, А. О. Економіка і менеджмент в умовах цифровізації. Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку, (28), 2022. Київ. с.39-53.

55. Хмарська, І., Кучерява, К., & Клімова, І. Особливості післявоєнного відновлення економіки України. Економіка та суспільство. Київ. 2022. с.42

56. Цибуляк, В. Децентралізовані фінанси: новітня альтернатива традиційним фінансам. Миколаїв. 2022. с.169

57. Шаповал, Ю. І. Фінансова глибина економіки України: секторальний розріз. Економіка України, 12, Київ. 2022. с.51-68.

58. Шайнога, А. Е. "Публічні фінанси як складова фінансової системи." Вісник Харківського національного університету імені ВН Каразіна. Серія «Економічна 2021): Київ. 2021. с.148-155.

59. Шкодіна, І. В., & Зеленько, О. О. Стійкі фінанси як фактор трансформації фінансових відносин. Львів. 2023. с.126

60. Шендригоренко, М., & Лядська, В. Проблеми та перспективи розвитку обліку в умовах цифрової економіки. Економіка та суспільство, (22). Київ. 2020. с.181

61. Юркевич, О. М., Субочев, О. В., & Лихолет, С. І. Структуровані фінанси як окремий елемент глобальної фінансової системи. Економіка та держава, (11), Одеса. 2020. с.47-53.

62. Яновська, В. П. Інтенсивність цифровізації економіки України. Економіка України, 9, Дніпро. 2020. с.5-20.